

1984 * 2

~ t ONDERSCHOER ~

heemkunde denekamp

't onderschoer

De oude Twentse boerderijen hadden vaak een onderschoer, als een soort portaal voor de poortachtige hoofdtoegang naar de deel. Deze toegang was voorzien van de dubbele 'niendeuren' welke aaneensloten tegen de uitbreimbare middenstijl 'n stiepel'. De stiepel kon zijn voorzien van het huismerk of een andere versiering. Bovendien had de stiepel een figuurlijke betekenis: daarin bleef immers eens het 'braatspit' steken, dat een 'huun' of 'hunenwiefke' een brutale hoerenknecht nagooide.

Als 'n stiepel verwijderd was konden de volgeladen oogstwagens er doorrijden tot onder 't slop'.

In het stiepelgat sloot 'de lappe' uit het Glanween het 'blauwe dampke' dat de 'zwarte dood' veroorzaakte.

In Ootmarsum trekt men bij het 'vloggen' un 'n stiepel'.

Door het 'hoondergat' van de niendeur konden de laatste kippen naar binnen. De kofhond 'Sien' of 'Tollo' kon ook 's nachts een oogje houden op het erf achter het huis. De hoer zelf lenslotte kon veilig uitkijken 'oaver 'n ondersten niendeur'.

Het onderschoer was een veilige schuilplaats bij slecht weer. Vaak ook diende het als bergplaats voor het dagelijkse gerief, zo als 'n riesbessen', 'n riet', 'n strikkaaken', 'n ploogstraampjen' en de 'peerderellen'.

Menig hoerenzoen zal in het onderschoer zijn liefde verklaard hebben 'an zien wief', wat dan vaak weer leidde tot een 'brulfte' en tot het voortbestaan van het Twentse geslacht.

Kortom, het onderschoer had in het leven van de Twentenaar een functie van verbinding tussen binnen en buiten, het was een veilige bewaarplaats, het leende zich goed als uitzichtspunt en het hoofdplaats voor menselijke contacten. Daarom dit onderschoer als symbool van het streven van

Heerenkunde Henekamp —

Tekening van onderschoer en tekst - J. A. Veldhuis

't ONDERSCHOER

contactorgaan van de Stichting Heemkunde Denekamp

6^e jaargang 1984 nr. 2

Dit contactorgaan verschijnt vier keer per jaar, aan het eind van elk kwartaal en wordt toegezonden aan de donateurs.

Losse nummers kosten f.5,--., exclusief eventuele verzendkosten. Verkrijgbaar bij 't Heemhoes en bij enkele boekhandels.

Oplage: 600 stuks.

Kopy voor dit blad kan ingeleverd worden bij de redaktie. Publikaties blijven eigendom van de auteurs. Overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan na toestemming van de schrijver of de redaktie van dit blad.

Redaktiemedewerkers:

H. J. Asma, Willem Wegewartstraat 1; 7591TZ Denekamp; tel. (05413) 2434.

J. A. den Ouden, Clematisstraat 26; 7591XH Denekamp; tel. (05413) 2800. (administratie).

H. C. M. Boink-Wagenvoort, Diepen-
goor 16; 7591BW Denekamp;
(typewerk).

H. Boink, Diepengoor 16, 7591BW
Denekamp; tel. (05413) 2261.
(vormgeving/eindredaktie).

in dit nummer

pag.

- 1 n woord van te veurtn
H. Boink
- 3 niejs van t Heemhoes
- 11 voor u, door u
- 13 uit de krant van nu
- 15 wijkverpleegster op het
platteland (3)
E. Bos-Hermelink
- 19 burgemeester Wynia (2)
H. Boink
- 27 Pinksteren en pinksterge-
bruiken
H. J. Asma
- 31 het leven in en rond het
moeras
W. A. J. Nijhuis
- 41 Europa? Joa, Europa!
- 43 het einde van de Bonifa-
ciusschooi
H. Asma
- 47 de Vergte
J. A. den Ouden
- 49 schoolmeester Borgman in
Tilligte
H. Boink
- 59 ode aan de Twentsche Cou-
rant

Bloemen in huis en hof.

De iris in de kleuren wit, geel en blauw
doen het prachtig in een bouquet of in de
morgendauw.

Maar zie ik haar langs de waterkant staan
dan spreekt men haar met lelie aan.

W.A.B.

Al weer het tweede nummer van ons contactblad dit jaar. Weer zestig bladzijden om te lezen, om te bekijken, hier en daar om ergens dieper op in te gaan. In elk geval biedt dit Onderschoer de mogelijkheid om even een pas op de plaats te maken in ons zo jachtige en voor menigeen in een steeds maar hoger tempo voortsnelend leven.

Om even stil te staan bij de dingen van vandaag, ook bij dingen van toen, soms zelfs bij dingen van heel vroeger.

Dat typeert ook zo duidelijk de functie van ons Onderschoer, dat toch op de eerste plaats een blad wil zijn van en voor de donateurs van onze stichting. Zij moeten er iets in kunnen "vinden", zij moeten er iets in zien. Ziju dus!

U moet met dit contactblad uit de voeten kunnen. U moet het echt kunnen zien als een blad dat u aanspreekt. Als u bijvoorbeeld van mening bent dat er teveel over bepaalde zaken wordt geschreven en over andere dingen weer te weinig of misschien zelfs in het geheel niet aan bod komen dan hebt u recht om de redactie dit te laten weten. Daarvoor krijgt u alle ruimte, zelfs letterlijk.

Van belang hierbij is natuurlijk wel dat u op- of aan-

merkingen laat doorklinken naar de redactie en deze niet alleen beperkt tot eigen familie- of kennissenkring. Want daarvan wordt de redactie het normaal gesproken niet gewaar.

Hoewel de tijdskalender ons er op wijst dat de zomer wel-dra zijn intrede zal moeten doen, lijken de weergoden hieraan nog maar slechts in mondjesmaat consequenties te willen verbinden. De natuur wil dan nog wel zo zijn best doen er iets van te maken, maar daar houdt het dan ook wel mee op. Het weer werkt daaraan beslist niet mee. De eindfase van het lente-jaargetijde kan dit jaar dan ook zeker ziet ieders sympathie wegdragen!

Overigens, wij mensen klagen toch wel gemakkelijk over het weer, het is niet gauw goed genoeg. Trouwens ook wel over andere zaken....Eigenlijk mankeert er altijd wel wat. Er is altijd wel iets waarover mensen zich -al dan niet terecht- kunnen opwinden, zich druk over kunnen maken; begrijpelijk en ook even zo vaak eigenlijk heel onbegrijpelijk.

Want, wat zouden sommigen van ons -als je dat zo hoort- niet graag zelf het weer willen regelen. Verdraagzaamheid? Vergeet het maar! Als de zon er na een kille (regen)periode een paar dagen flink aan getrokken heeft -dat moet dit seizoen trouwens nog wel steeds gebeuren- dan hoor je alras opmerkingen als "wat is het toch warm" en "alles staat op het land te verdrogen". Let wel: de opmerkingen komen over het algemeen niet uit dezelfde hoek. Maar wel zijn ze allemaal afkomstig vanmensen. Van mensen, waarvan uit recent gehouden enquetes gebleken is, dat zij toch behoorlijk tolerant zijn, verdraagzaam zijn. Of betekent deze verdraagzaamheid alleen maar "als het maar niet bij mij in de buurt is" of "als het maar bij de ander is"?

Leu , ik stop met dit woord van te veurtn.

Wa kort dit keer, mer.....dan hoof ie ok gen stuk oaver te sloan.

Gearn töt tookn keer.

Denekamp, 4 juni 1984.

H.Boink.

NIEJS VAN T HEEMHOES

In deze rubriek wordt u door bestuur en redactie op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen de Stichting Heemkunde. Ook kunt u hierin o.m. nieuws vinden van zusterverenigingen, van boekaankondigingen en exposities.

OPENINGSTIJDEN 't HEEMHOES

Sinds 1 mei 1984 hebben we op 't Heemhoes permanente bezetting in de persoon van de heer J.A. den Ouden, die wij daarvoor geplaatst hebben gekregen vanuit het Administratief Service Centrum Eswébé te Hengelo. Hier is de heer den Ouden werkzaam. Van daaruit heeft hij ook het gehele veldnamenproject van Denekamp uitgevoerd en in dat verband was hij ook wel eens, zij het onregelmatig, in 't Heemhoes. Het veldnamenproject moet nu op papier nog verder afgewerkt worden. Hiermee is de heer den Ouden momenteel ook bezig. Naast de dondagavond kunt u dus thans ook overdag met vragen of opmerkingen terecht in 't Heemhoes. De openingstijden zijn 8.30 - 12.30 uur en van 13.30 - 17.00 uur.

H.B.

VOORJAARSBIJENKOMST

Dinsdagavond 24 april 1984 werd in Hotel Knippers te Denekamp onze voorjaarsbijeenkomst gehouden. Voorzitter Borgman opende de bijeenkomst met een welkomstwoord en deed enkele huishoudelijke mededelingen, waarna hij het woord gaf aan de heer H. Gerritsen, opbouwwerker in Almelo, amateur-fotograaf en "heemkundige". Gerritsen nam de aanwezigen mee op een tocht langs het kanaal Almelo-Nordhorn, te beginnen in Almelo. De tocht eindigde in Denekamp bij de Duitse grens. Door middel van enkele honderden dia's, waarbij hij mondelinge toelichting gaf, toonde hij de aanwezigen wat er op natuurgebied nog allemaal te zien is langs, in en bij het 100 jaar oude kanaal aan planten, bloemen, vogels, rupsen, kevers en vlinders. Dat bleek nog heel

wat te zijn, al is ook hier heel veel verdwenen door diverse oorzaken. Als toegift vertoonde de heer Gerritsen een serie dia's van en over landweren, of liever gezegd van overblijfselen van deze, eeuwen geleden, gebruikte verdedigingswallen, vaak nog maar vage hoogtes, die iemand die er niet gericht naar zoekt nauwelijks of helemaal niet zullen opvallen.

Fijn vonden we het dat ook de jeugdgroep van onze zustervereniging uit Ootmarsum aanwezig was.

Overigens was de belangstelling erg goed.

H.A.

EXPOSITIE IN NATURA DOCET

Nog tot midden augustus van dit jaar is in het natuurhistorisch museum Natura Docet te Denekamp een expositie te zien over zout.

Hier kunt u alles zien over de geschiedenis van de productie en het gebruik van zout.

Het museum is geopend: zondag t/m vrijdag van 10.00 - 17.00 uur.

H.B.

LUK GADDERGOOD

De uit Denekamp geboortige mevrouw E.Bos-Hermelink heeft een poosje geleden een in dialect weergegeven gedichtenbundeltje uitgegeven.

Het boekje is in een zeer beperkte oplage gedrukt en is voor f.7,50 verkrijgbaar bij boekhandel De Bruyn te Oldenzaal.

H.B.

WERKGROEP GESCHIEDENIS

We zijn weer ongeveer aan het einde van het seizoen. Als dit nummer van 't Onderschoer verschijnt hebben we onze laatste bijeenkomst gehouden; dat was op maandag 4 juni 1984. Tien bijeenkomsten hebben we het afgelopen seizoen gehouden. Deze zijn voor een groot gedeelte besteed aan de voorbereiding en organisatie van twee alsnog te houden exposities, nl. een van kerstgroepen en kerststallen in de komende adventstijd en de andere in het begin van de herfst waarin en waarmee we willen proberen u, en hopenlijk vele Denekampers met u, te laten zien hoe Denekamp er vijftig jaar geleden ongeveer uitzag.

Ook hebben we meegeholpen bij de keuze van een aantal nieuwe straatnamen (kapelaan Van Schaikstraat in Noord Deurningen, Kokstuunke en de Volharding in Denekamp), en het verzamelen van onderwerpen voor het Denekamp-kwartet, dat de Muziekvereniging de Eendracht heeft uitgegeven.

De bijeenkomsten in het nieuwe, komende seizoen zullen we voor het grootste deel wel moeten gebruiken om bovengenoemde exposities verder uit te werken. Vervolgens willen we enkele andere onderwerpen, die we tijdelijk op een wat lager pitje hebben gezet, weer opnemen en proberen die tot een goed eind te brengen.

Naast de maandelijkse bijeenkomsten die we in 't Heemhoes hielden, kwamen we ook ongeveer eens per maand een avond in het gemeente-archief om daar verschillende gegevens te zoeken o.a. voor onze projecten en voor toekomstige projecten.

De werkgroep heeft nog steeds behoefte aan mensen, jong of oud, die interesse hebben in de geschiedenis van Denekamp en zijn vroegere bewoners. Mensen met zo'n interesse en wat vrije tijd zijn van harte welkom in onze werkgroep. U kunt ook vrijblijvend een avond komen kijken, luisteren en zelfs meepraten.

Data van bijeenkomsten en andere bijzonderheden kunt u te allen tijde krijgen bij de redactieleden van dit blad of in 't Heemhoes, Kerkplein 4 te Denekamp. Hier kunt u trouwens ook terecht voor andere zaken betreffende heemkunde, bijv. boeken lenen en archieven inzien en bestuderen.

In het volgende Onderschoer hopen we onze plannen voor het nieuwe seizoen te kunnen vertellen.

H.A.

WERKGROEP FLORA EN FAUNA

Op woensdag 11 juli 1984 heeft onze werkgroep Flora en Fauna in het kader van de samenwerking met de drie Denekampse groene verenigingen een excursie georganiseerd naar de Lemseler Maten. Vertrek vanaf het museum Natura Docet om 19.00 uur. De Lemseler Maten is een gebied met een vrij uniek stukje natuur, erg waterrijk en hier en daar zelfs drassig. Het is dan ook verstandig laarzen mee te nemen. En om voldoende van het (vogel)leven te kunnen genieten kan een kijker zeker geen kwaad.

H.B.

WESTERVELDMÖL

De windmolen, welke voorheen

eigendom was van de familie Brunnikhuis in Tilligte, zal straks nadat de restauratie gereed is, aangeduid worden als Westerveldmöl. Een waardige naam voor deze molen die daar midden vorige eeuw inderdaad in het Westerveld is gebouwd.

En niet in het Westenveld, zoals de straatnaam "Westenveldweg" zou vermoeden! Op Nationale Molendag (12 mei 1984) is de romp van de molen weer op de belt geplaatst, terwijl een paar weken geleden de kap is geplaatst. Voor 1 november a.s. zal de molen gereed zijn.

H.B.

HEROPENING WATERMOLEN VAN METELEN

Op zaterdag 12 mei 1984 waren we met een vertegenwoordiging van de Stichting Heemkunde Denekamp op bezoek bij de Heimatverein Metelen. We hadden een uitnodiging ontvangen om daar de heropening van de "Plagemann Mühle" bij te wonen. In 1981 is daar in Metelen een groep van de Heimatverein begonnen om de watermolen, die aan de oever van de Vecht staat, grondig te restaureren. Dat dit schitterend is gelukt hebben we die zaterdag wel kunnen constateren.

Bij restauratie alleen is het niet gebleven, want in de molen zijn thans allerlei gereedschappen van vroeger bijeengebracht. Gereedschappen, die molenaars, bakkers, klompenmakers en vooral ook de boeren gebruikten.

Men is er in Metelen in geslaagd om in enkele jaren tijds een mooie collectie bijeen te brengen, die op de vier zolders van de molen zijn tentoongesteld.

Omdat we ruim een half uur te vroeg arriveerden, hadden we de gelegenheid om, voor de officiële plechtigheden begonnen, de molen met de tentoongestelde voorwerpen op ons gemak te bekijken.

Om drie uur opende burgemeester Hermann Rosing de rij van sprekers. Na hem sprak o.a. nog de Gemeinde-direktor Wilhelm Budde en de oud-Lands-archivaris van Münster, dr. Schröder. Tussendoor werden enkele gedichten voorgedragen door een "Kiepenkerl", door een schoolmeisje en door een vrouw uit het Münsterse land, en dat allemaal in plat-Duits.

Een muziekkapel was aanwezig om de feestelijkheden op te luisteren.

Nadat de molen namens de gezamenlijke kerken van Metelen door de pastoor was ingezegend konden alle aanwezigen een rondgang maken door de molen, waarbij de flessen met inhoud en de bekende kleine glaasjes niet ontbraken, zodat de molen ook op deze manier werd "ingezegend".

Na nog een gezellig samen zijn in een bijvertrek van de molen, waarbij men ons o.a. vertelde dat een groep van de Heimatverein Metelen van plan was, om in de herfst van het volgende jaar een bezoek aan Denekamp te brengen, maar dan per fiets, ver-

trokken we tegen zes uur weer richting Denekamp.

Of deze fietstocht naar Denekamp doorgaat, moeten we natuurlijk afwachten, maar we vinden het een uitstekend plan, dat we in Denekamp wellicht kunnen navolgen of zelfs kunnen "voordoen".

H.A.

MONUMENT JONGKIND

U herinnert zich mogelijk nog wel de oproep die wij de vorige keer plaatsten in dit blad voor een waardig monument voor de in Latrop geboren wereld-bekend geworden kunst-schilder Johan Barthold Jongkind.

Welnu, amper na het uitkomen van het blad kregen we al een telefoontje van ene mevrouw Jongkind uit Almelo, die door een lezer van ons blad was geattendeerd op de anonce. Uit het gesprek bleek dat haar man behoorde tot deze familie Jongkind en zich al lang bezighield met de schilder Johan Barthold Jongkind. Afgesproken werd dat ons bestuur eens nader in contact zou treden met de familie Jongkind. Uit deze erg plezierige contacten, waarbij ook de zeer bekende Jongkind-kenner, mevrouw dr.

Hefting, aanwezig was, zijn wat oriënterende gesprekken gevoerd. Ook zijn enkele afspraken gemaakt. In een later stadium zult u hierover nog wel meer kunnen lezen.

H.B.

WYNIA-MONUMENT

Bij gelegenheid van het feit dat vijftig jaar geleden toenmalig Denekamps burgemeester Jan Wynia in Tilligte op 14 mei 1934 bij een noodlottig ongeval om het leven is gekomen, is het

kapelletje op initiatief van ons bestuur door de Dorpsraad Tilligte en het gemeentebestuur opgeknapt. Ter herdenking is op maandagavond 14 mei 1984 bij dit gedenkmonumentje een korte bijeenkomst gehouden.

H.B.

BOERDERIJ SCHOLTEN

In de vorige aflevering van 't Onderschoer pleitten we voor behoud van deze boerderij aan de Vledderstraat te Denekamp. Inmiddels is de Stichting Landbouwhistorie en -techniek van plan dit gebouw tijdens de festiviteiten rond de opening van het nieuwe winkelerf in Denekamp eind augustus van dit jaar te gebruiken voor de presentatie van haar museumplan. Dit is overigens maar van zeer tijdelijke aard.

Ideeen blijven welkom bij de familie Scholten p/a Vledderstraat 8, Denekamp. Ook kunt u hiervoor contact opnemen met het bestuur van onze stichting.

H.B.

OPROEP VAN DE WERKGROEP GESCHIEDENIS

Ten behoeve van de expositie "Denekamp 50 jaar geleden", die we in de twee laatste weken van september hopen te organiseren, hebben we al veel materiaal verzameld. Maar wat we nog erg goed kunnen gebruiken zijn foto's van Denekampse winkels en winkeltjes, van zakenpanden, zoals van smedetijen, bakkerijen, slagerijen, café's en hotels, van klompenmakerswerkplaatsen, garages en boerderijen. En dat alles uit de jaren tussen 1930 en 1940.

Ook foto's van mensen uit die tijd, die bezig zijn hun beroep of ambacht uit te oefenen, zijn zeer welkom en als u daarbij nog enige toelichting wilt en kunt geven, zou ons dat goed van pas komen.

Verder willen we graag de foto's lenen gedurende de tijd van de expositie, of als u er geen bezwaar tegen hebt, er reproducties van maken.

We willen ook graag foto's lenen van gebeurtenissen, die zich in 1934 in de gemeente Denekamp hebben afgespeeld. Eveneens uit die tijd zijn welkom (kleinere)voorwerpen

Wachtzet met 15 blokken

en gereedschappen die toen nodig waren om beroepen en ambachten te kunnen uitoefenen en die nu niet meer worden gebruikt. Ook dergelijke voorwerpen, die thuis en in de huishouding werden gebruikt en nu als gebruiksvoorwerpen zijn verdwenen, zouden we graag gedurende enkele weken van u willen lenen.

Als u ons wilt helpen neemt u dan contact op met H.A.sma, W.Wegewartstraat 1, Denekamp tel.(05413) 2434 of met een van de redactieleden. Adressen en telefoonnummers staan voorin vermeld.

H.A.

STRAATNAAM DE VOLHARDING

Voor de nieuwe woonwijk op het terrein van de voormalige zuivelfabriek aan de Ootmarsumsestraat te Denekamp had de gemeente nog een straatnaam nodig. Hiervoor heeft men ons om advies gevraagd. Wij hebben de

straatnaam "De Volharding" voorgesteld, waarmee dan tevens de woonwijk is aan te duiden. Voor deze naam is gekozen omdat de destijdsde zuivelfabriek ook die naam droeg. De gemeenteraad van Denekamp heeft op 22 maart 1984 ons advies overgenomen.

H.B.

GEMEENTEKWARTET

Aan de samenstelling van het onlangs door de muziekvereniging de Eendracht te Denekamp uitgegeven zogenaamd gemeentekwartet is ook door onze Stichting meegewerkt. Wij hebben enkele foto's aangedragen. Tevens hebben we in samenwerking met de gemeente voor de rubrieken en de teksten gezorgd. De rubrieken zijn: Kerkdorpen, Musea/oudheidkamer, Molens, Burgemeesters, Bijzondere gebouwen, Boerderijen, Landkruis/kapellen, Wonen en Scholen. Voor ons aandeel in de totstandkoming van het kwartet kregen we als dank van De Eendracht een fraai kwartettableau aangeboden. Het kwartet bestaat uit 36 kaarten en kost f.7,50. Het is o.m. te koop bij de VVV en de plaatselijke boekhandel.

H.B.

NIEUWE AANWINSTEN

Tussen bevroren lakens achter de Sluitersveldse Landweer (Almelo) H.G. Gerritsen no.683.

De Hof te Borne rond 1650. H.W. Woolderink nr. 684.

Ezelsoren (1984) Gemeenschapelijke bibliotheek Denekamp nr. 359.

Het verzet van de Ned.bisschoppen tegen het Nat.Socialisme en de Duitse tirannie. S.Stokman nr.360

Geschiedenis van een ziekenhuis Almelo 1915-1965 Th.A.G.Staverman. nr.361

De Hof Ootmarsum (1984) Stichting Heemkunde Ootmarsum. nr. 362

Luk Gaddergood (1984) E.Bos-Hermelink nr.363

100 Jaar Parochie Reutum 1818 1918. Anastatius van den Broek nr. 364

Das Bentheimer Land. Herausgegeben von H.Specht. nr.365

Düt un Dat. Gedichte in mönsterlandsch Platt (1983) Bernh. Hegeman. nr. 366

175 jaar St.Stephanus Bornebroek 1803-1978 nr. 367

D.A.ten B.

NIEUWE DONATEURS

A.Reerink, Meybreestraat 16, Oldenzaal; G.H.Ribberink, Venweg 13, Denekamp; mevr.M. Kuiper, Schotbroekweg 2, Denekamp; J.Baalhuis, Ootmarsumsestraat 99, Tilligte; M. Broenink, Voltherdijk 10, Beuningen (ov); H.Leliefeld, Koppelsbrink 46, Borne; J. W.M.Alberink, Markveldebrink 9, Enschede; J.H.B.Koekkoek, Ootmarsumsestraat 63, Denekamp; mevr.J.A.M.Faassen-Henneke, Mekkelhorsterstraat 27, Beuningen (ov); Zr. M.C.Maars, Veldkampsweg 8, Denekamp; J.F. Asma, Aronskelkstr.29, Denekamp; L.C.M.Rondhuis, Westerhoutstr.6, Haarlem; W.A.Veldscholten, Geert van Woustr. 23, Denekamp; J.G.Wigger, Braakweg 12, Lattrop; E.B.M.Nijhuis, P.Potterstr. 35 Groesbeek; mevr.J.H.M.Ensink-Nijhuis, M.Emantstr. 3 Hengelo; G.J.Schutte, Bromeliast.114, Denekamp; mevr. H.R.V. Spoek-Teuscher, Harwichdijk 12, Denekamp; mevr.H.M.Eppink-Bodde, Lubberdinksweg 2, Denekamp; G.J.Kamphuis, Foxweg 6, Beuningen (ov); G.B.Brookhuis,

Delengoorweg 9, Lattrop; H.A. Bekhuis, Euowerft 8, Denekamp; F. Vonk, Dennenweg 9, Lattrop; Th. van Esch, Geert van Woustr. 14, Denekamp; G.J. Remerink, Hassinkhofweg 2, Beuningen (ov); Th. M. Benneker, Brinkstraat 50, Denekamp.

Met de Stichting Oald Hengel hebben we een ruilabonnement aangegaan met hun contactblad.

J.A.d.O.

BEDANKT

Het bestuur wil graag bedanken:

- de heer G. Lohuis uit Denekamp voor 'n zelf vervaardigd dienstblad;
- de heer Jos Bruns te Denekamp voor het vervaardigen van archiefrekken in kelder van 't Heemhoes;
- fam. Veldhuis, Kerkerespas 1 te Denekamp, archiefmateriaal van wijlen J. Veldhuis Sr.
- de heer A.B. Morsink, Euowerft 4 te Denekamp: projectiescherm;
- familie Fisscher (Nosseltboer) te Denekamp: Oude rekeningen;
- Eerwaarde Zusters Sint Nicolaasstichting te Noord Deurningen: schoolboeken;
- de heer Lohuis, Berghummerstraat te Denekamp: oude foto's
- mevrouw A. Veldman p/a Oldenzaalsestraat 46 te Denekamp: een oud fotomapje over Natura Docet;
- mevrouw Spoek, Harwichdijk 12 te Denekamp: zes jaarboeken van de Genealogische Vereniging (1977 t/m 1982);
- mevrouw E. Bos-Hermelink uit Oldenzaal: een gedichtenbundel.

Wij zijn er erg blij mee en hopen dat nog vele mensen zullen volgen. Van harte wel-

kom zijn ook voorwerpen, waarmee museale collecties zijn op te bouwen.

J.A.d.O.

VOORMALIG WOONHUIS

DOKTER SLOET

Eigenlijk onopvallend staat het daar op de hoek van de Sloetstraat en de Oldenzaalsestraat: het huis waar eens dokter Sloet woonde en deze zijn praktijk had.

Dokter Sloet was arts in Denekamp van 1839 tot 1890, in welk jaar hij overleed. Frans Georg baron Sloet was "platelands heel- en vroedmeester", zoals men dat noemde. Hij was de opvolger van dokter Eekman (zie 't Onderschoer nr. 3/1980 blz. 31 e.v.). Frans Georg baron Sloet was een rechtstreekse nakomeling van de Sloets die in de 17e eeuw eigenaar waren van Singraven. Deze Sloets waren niet katholiek, terwijl dokter Sloet dit wel was. Dit was een gevolg van het feit dat zijn vader Frans Willem gehuwd was met de katholieke Juliana Maria Ditwahr. Bij Koninklijk Besluit van 25 mei 1889 werd aan de naam Sloet toegevoegd "tot Everlo". Zijn grootvader had namelijk op het Everlo gewoond en droeg de naam baron Sloet tot Everlo.

Een zoon van dokter Sloet, Herman Andreas Willem, is nadat deze gedurende vele jaren landbouwer was - o.m. in Oud Ootmarsum - nog jarenlang, tot zijn overlijden in 1940 ambtenaar van de burgerlijke stand geweest op het gemeentehuis van Denekamp.

Begin 1890 zijn de Sloets vertrokken naar elders, waarna het huis in handen kwam van de familie Brandsma.

Hoewel de bouwstijl al wel verreesde dat het huis niet van deze eeuw was, liep menigeen

hieraan toch voorbij, waarschijnlijk omdat het wit bepleisterd is.

Het enige wat de voorbijganger opvalt en velen zelfs stoort is de wel erg vreemde hoogte van de voordeurendrempel, die zo pal aan het trottoir er bijna een meter bovenuit steekt. Een normaal mens kan van deze voordeur geen gebruik maken.

Het is maar goed dat er nog een andere "voordeur" is. Boven deze deur bevindt zich een mooi zogenaamd bovenlicht, waarin het familiewapen van de Sloets duidelijk te herkennen is.

Wij willen ervoor pleiten dat in elk geval dit detail niet verloren gaat. Dit geldt eigenlijk ook wel dit gehele toch wel markante gebouw, waarmee Denekamp nou bepaald niet volstaat. Het gebouw dateert vermoedelijk uit het midden van de vorige eeuw.

H.B.

EXCURSIE HAREN

Zondagmiddag 3 juni 1984 was de excursie naar Haren, waaraan door ruim honderd personen is deelgenomen. Het was schitterend mooi weer die middag. Met twee bussen vol kwamen we om precies half twee in Haren aan.

We werden eerst ontvangen in het raadhuis, waar de Gemeindedirektor ons toesprak en de heer N.Tandecki van de Heimat- en Verkehrsverein van Haren ons het een en ander over de excursie vertelde.

Als eerste brachten we een bezoek aan de fraaie St.Martinuskerk. Daarna werd de groep in tweeën gesplitst. De eerste groep ging met de bus naar de andere excursieonderdelen, Kapel en Huis Landegge, met onderweg bezichtiging van een

nagebouwde "Punte", terwijl de andere groep aan de koffietafel ging.

Na circa een uur wisselde dit.

(St. Martinus-Kirche)

Voordat we om half 6 weer richting Denekamp vertrokken, kregen we als afscheid allemaal nog een "Schnaps", terwijl voorzitter Borgman als dank de heer N.Tandecki een boek aanbood en mevrouw Tandecki een plant overhandigde.

Precies volgens schema waren we om half zeven weer terug in Denekamp, nog steeds met zonnig weer, waaraan echter een half uur later zwaar onweer een abrupt waterig einde maakte.

H.B.

VOOR U, DOOR U

Deze rubriek is bedoeld als contactmogelijkheid met en voor onze lezers, waarbij met name gedacht is aan vragen, opmerkingen en suggesties. Daarnaast biedt deze rubriek de redactie ook de mogelijkheid vragen aan u te stellen.

Een haast vaste briefschrijver reageerde dit keer ook weer op deze rubriek. Het is de heer A.A.J. Haamberg woonachtig te Slagharen. Hij schrijft: "U vraagt hier naar de betekenis van het gezegde " 't Gat veur 'n toen trekken".

In het algemeen kan men spreken van " 't Gat veur 'n toen trekken" of van " 't Gat veur 'n bos trekken / smieten".

Wanneer een aanvankelijk getoonde belangstelling is omgeslagen in desinteresse. Bijvoorbeeld wanneer een meisje afzag van een voorgenoemen huwelijk, reageerde men wel met de woorden: "de deern hef 't gat veur 'n bos trökken".

Raadpleging van Gigengacks boek "Twentse woorden en gezegden" leert: In Wierden trekt men 't gat "in 'n bos". Daar-aan wordt dan wel toegevoegd: "hee hef 't gat nich schoon". Kennelijk dus een zekere verlegenheid met de situatie, waaruit men zich kan proberen te redden met mooie woorden ("zik 't gat schoon praoten") maar ook door een aftocht met

rugdekking (" 't gat in 'n bos trekken").

Deze gezegdes tonen echter nauwelijks nog enig doorzicht-ig verband met het woord "de tuin" (de toen).

Ook in de uitdrukking "een betuntelen" (iemand om de tuin leiden) alsmede in de nog algemeen bekende term "beteun" (schaars of beperkt) wordt verband met "de toen" niet meer aangevoeld.

Tot zover de heer Haamberg.

Verder reageerde de heer A. Scholten uit de Vledderstraat op het artikel over Veldnamen waarbij een kaart was afgebeeld uit + 1935. Scholten stelde dat deze kaart niet uit 1935 kon zijn, aangezien hierop al de boerenleenbank stond getekend die pas in 1948 was gebouwd. De jaaraanduiding bij die kaart is inderdaad niet juist; dit moet zijn + 1950.

Het pand van de voormalige boerenleenbank staat thans nog

aan de burgemeester Hoogklimmerstraat. Het is nu alleen geen bank meer. In een deel ervan heeft tandarts Siemerink zijn praktijk.

Van een mevrouw uit Noord Deurningen ontvingen we enkele aardige stukjes uit de Twentse Almanak uit 1919. Een ervan staat in dit blad opgenomen. Let u vooral op de stijl van het dialectschrijven, toen.

Wist u dat in 1909 de zandweg van Denekamp naar Tilligte werd veranderd in een "kunstweg" zoals men dat noemde, een straatweg dus?

Wie zegt de volgende uitdrukking iets: "Wel hebt ze dan noe an de klok hangn?" of: "Wel hebt ze noe an n toornt hangn?"

Misschien dat er onder de lezers zijn, die ook wel eens iets willen vertellen. Laat het ons dan ook weten. We hebben namelijk wel eens gehoord dat ons blad vooral bij kappers haast tot op de draad wordt verslonden. Dat vinden we vanzelfsprekend erg fijn. Maar we zouden ook wel eens graag van de reakties, die men dan heeft, iets willen schrijven in deze rubriek. Dat is vast voor andere mensen weer interessant. Daarom, als u denkt, dat u iets kunt vertellen, neem rustig contact op met ons.

Onlangs vernam ik via een krant een initiatief tot het oprichten van een vogelwacht. Op zichzelf misschien nog niet

eens zo bijzonder. Maar wel als we weten dat dit prachtinitiatief door enkele agrariërs is genomen. Landbouwers die zich sterk maken voor bescherming van vogels, met name van weidevogels. In dat betreffende krante-artikel spreekt men de hoop uit dat hun initiatief overslaat naar andere boeren. En dat zou erg mooi zijn, want dit jaar 1984 is tenslotte het weidevogeljaar.

Bovendien zou het mooi zijn dat zich een wat breder publiek wilde inzetten voor een redelijke bescherming van deze weidevogels. Met name in tijden van het grasmaaien krijgen deze vogels het vaak te verduren.

Hebt u belangstelling om hieraan actief wat te doen en u wilt hierover wat meer weten, dan kunt u contact opnemen met onze werkgroep Flora en Fauna.

Tot slot nog een mooie uitdrukking die in de omgeving van De Lutte zo'n zestig jaar geleden werd gebruikt

"Grosmein is met n eas drein
Tuffel scheln is but kweln.

Reakties graag voor 1 september 1984.

H.B.

UIT DE KRANT VAN NU

In het afgelopen kwartaal zijn uit de regionale kranten verschillende berichtjes voor u genoteerd. Deze artikelen zijn allemaal uitgeknipt en worden bewaard om te raadplegen.

De gebruikte afkortingen staan voor: Tw.C.: Twentsche Courant; Tub.: Dagblad Tubantia; Vizier: Vizier op Noord Oost Twente; Gezinsblad: Gezinsblad voor Oldenzaal en omgeving.

Rossumse familie houdt gebruik in ere, het "Kok'n neugen". (Tw.C.9-1-1984).

Tot anderhalf eeuw geleden werd nog in de kerk begraven. Een artikel over begraven en de rituelen waarmee dit vroeger gepaard ging, vooral hier in Twente. (Gezinsbl.11-1-'84).

Waterschap Regge en Dinkel viert 100 jarig bestaan. (Vizier 11-1-1984).

Een artikel over Hessen wegen (Tub. 14-1-1984).

Het bijenvolk in de winter, door R.Struyk (Tub.20-1 en 27-1-1984).

Twentse primeur voor Oldenzaal Dialect-project op school. (Tub.21-1 en 25-1 en Tw.C.25-1-1984).

Nederlandse tegels in Duitsland. (Tw.C.26-1-1984).

Denekamp boven de 12.000 inwoners; raad bood college van b en w taart aan. (Tub.27-1-1984).

Interessante expositie over leven van meester W.Röring op Erve Kampboer in Geesteren. (Tw.C.21-1 en 3-2-1984).

Water in de kelder bedreigt Palthehuis. (Tub.31-1-1984).

Palthehuis trok 6831 bezoekers (Tw.C.31-1-1984).

Daagse kleding van Twentse adel in Haags museum. Het betreft hier een verzameling kleding uit de laatste drie eeuwen, afkomstig uit de nalatenschap van de voorlaatste bewoonster van kasteel Twickel in Delden. (Tub.3-2-1984).

De rubriek "Vespertied" van H.Haverkate is deze zaterdag geheel gewijd aan pastoor Terra van Tilligte. (Tw.C.4-2-1984).

Bibliotheek centrale Overijssel-Oost in Borne toont oude rolprenten en dia's. (Tw.C.7-2-1984).

De eerste aanzet tot het schrijven van de textielgeschiedenis. (Tub.8-2-1984).

In de zaterdagse rubriek "Van eigen erf": De verbrande Roes-singh op kasteel Singraven. (Tub. 3-3-'84).

Boerin vindt schat aan documenten in geheim muurkastje in Enschedese boerderij. (Tw.C.10-3-'84).

Presentatie van "De Eawengeliën". De Twentse vertaling van het nieuwe testament door G.B.Vloedveld. (Tub.10-3-'84)

Winterswijk op de bres voor de laatste ortolanen (een bruin vogeltje zo groot als een mus) (Tub.22-3-'84)

Nieuw standaardwerk over lucht-oorlog boven Twente. (Tw.C.23-3-'84)

Liudger en zijn betekenis voor Oost Nederland en Westfalen. Een artikel n.a.v. het verschijnen v.h. boek "Liudger de confrontatie tussen heidendom en Christendom in de lage landen" (Tw.C.24-3-'84).

Natura Docet laat alles over zout zien. (Tub. 24-3 en D.W. 18-4-'84)

Twente leed zwaar onder lucht-aanvallen in de 2e wereldoorlog. (Tub.24-3-'84)

"De hof te Ootmarsum" een schat aan gegevens. Een bespreking van het door de Stichting Heemkunde Ootmarsum uitgegeven boekje. (Tw.C.27-3; Tub.29-3; Vizier 4-4 en Gezinsbl.11-4-'84)

Panden op erve Austie worden gerestaureerd; het gaat hier om het + 400 jaar oude voormalige Tijftuchthuis en een oude vakwerkschuur van rond 1800. (Tub.28-3-'84)

Eerste boek over Overijsselse buitenplaatsen. (Tub.10-3-'84)

Een artikel over Twentse tradities. (Tub.28-3-'84)

"Twickel" verbiedt herbouw oliemolen van Oele. (Tw.C.29-3-'84).

Over oude Twentse gebruiken en gewoonten door mr.G.Weustink. (Vizier 28-3;4-4;18-4-'84)

Statenleden P.v.d.A. bezoeken Natura Docet. (Tub. en Tw.C.2-4-'84)

Onderzoek naar volkskunde in Overijssel. (Tw.C.3-4-'84)

Koekoeksklokken in huize Keizer; Harm Huttinga weet alles over Schwarzwaldklokken. (Tub.6-4 en 12-4-'84).

Hongerdoek in belangstelling. In Enschede in het Rijksmuseum bevindt zich een van de weinigen, die er nog in ons land zijn. (Tw.C.12-4-'84)

Honderdjarig Waterschap Regge en Dinkel kiest voor aanval. (Tw.C. en Tub. 14-4-'84)

Mevr.E.Bos-Hermelink brengt boekje met gedichten uit. (Tw.C.17-4-'84)

De rubriek "Vespertied" van deze zaterdag is gewijd aan Ootmarsum. (Tw.C.17-4-'84)

Een artikel over stadspompen n.a.v. een tentoonstelling van Overijsselse stadspompen welke in Zwolle plaatsvindt (tot en met 22 juli 1984). (Tub.9-4-'84)

In de rubriek "Kerkespraken" ging het over de geschiedenis van de kerken in Twente in de tijd van de hervorming. (Tw.C. tot en met 19-4-'84)

In de rubriek "in gesprek met" een artikel over mevr.Bos-Hermelink (Tw.C.20-4-'84)

Oorsprong van het vlöggeln te ver gezocht. (Tw.C.21-4-'84)

Paasgebruiken trekken duizenden bezoekers; aloude paasgebruiken blijven publiek boeien. (Tw.C. en Tub.24-4-'84)

Denekamp-kwartet van de muziekvereniging De Eendracht slaat erg goed aan. (Tw.C. en Tub. 27-4; Gezinsbl. en Vizier 2-5-'84)

H.J.Asma

Een paar dagen na de preek van de pastoor had al een van de parochianen gereageerd en stond bij ons aan de bel met een pak onder zijn arm. Ik dacht: daar is zeker een zieke thuis. Ik deed de deur open en liet hem binnen. Ik vroeg de man of er een zieke bij hem thuis was? "O, nee zuster, ik heb hier twee doden", zei de man en meteen rolde hij het papier van het pak af. "Zee ees hier, ik dach dee lust ze vast wà". "O, dee sloa wieg nich of, doar trap wie wà in", zei ik.

Omdat we toch net koffie wilden drinken vroeg ik hem of hij ook een kop koffie wilde drinken. "Astebileef zuster", zei hij. Dan pakte ik een doos sigaren en liet er hem een uitnemen. "Neemt u er meteen een voor vanavond mee, voor wat, hoort wat", zei ik.

Wij hadden uit voorzorg natuurlijk wel sigaren en koekjes in huis gehaald. (Man kann nicht wissen, zeg n Duutser).

De fijne geur van sigaren ging door onze kamer. Dit was weer eens iets anders. Dan haalde ik voor hem de koffie uit de keuken, die mijn zuster ondertussen al klaar had. Zachtjes zei ik haar: "Wie hebt ja mooi gangs". "Joa dat hew, as t meer staand haalt", zei mijn zuster. De man kreeg zijn koffie met een koekje en praatte nog een poosje, waarna hij met dampende sigaar de deur uit ging op weg naar zijn huis.

Even later bekeek ik de hanen eens goed. Wat waren het een paar kanjers. Dit was het begin. In ieder geval konden wij er een paar dagen lekker van eten. "Ger, dit wordt hier zeker verder verteld van de koffie en de sigaren. En ik heb een voorgevoel dat het de goede kant opgaat", zei ik tegen mijn zuster.

Diezelfde middag sprong er bij ons huis weer een jongeman van zijn fiets. Hij zag er krijtwit uit. Dit is voor mij nu zeker mijn eerste patient, dacht ik. Ik had de deur al open en zei tegen hem: "Komt u binnen". "O, nee zuster komt gauw met. Mien breur hef den voet verbrand en hij schreeuwt het uit van de zeerte".

Door zijn zenuwachtigheid sprak hij Nederlands en Twents door elkaar. "Dan ga ik dadelijk mee hoor, even mijn fiets pakken, wacht u maar even", stelde ik hem gerust en gooide een paar brandwindsels en een schaar in de E-H B O-tas. En dat op weg naar mijn eerste patiënt. Onderweg vroeg ik hem hoe zijn broer dat had gekregen. Toen ik Twents tegen hem deed, kon hij het ook wel en samen spraken we in dialect. "Is t nog wiet", vroeg ik hem. "O, nee zuster doar veur oe links-of en dan zeej t hoes a", zei hij. Ik zag de moeder al angstig in de deur staan, zette mijn fiets vlug tegen het huis en stelde mij even voor. De moeder ging mij voor naar de keuken, waar ik al iemand van verre hoorde kermen van de pijn. "O, jongeman, daar zullen we jou eens gauw van af helpen; als ik jou daar zachtjes een brandwindsel om rol, is de pijn over".

"Dan goaw zuster ik kan het niet meer uithouden", reageerde de patiënt. Ik pakte de schaar en knipte de sok van zijn voet. Als u die gezichten van de omstanders toen had gezien! Dit was een foto waard geweest. De sok was eraf. Ik had geluk, de blaren waren heel, maar het waren er wel veel. Ik nam het windsel en rolde dit zachtjes om de verbrande voet. Toen ik hen vertelde, waarom ik die sok eraf had geknipt, was het wel in orde. De blaren moesten immers heel blijven om infectie te voorkomen. Het doorknippen was niet meer zo erg. "Zuster de pien is vot, de pien is oaver", zei de man. "Wat heb ik jou gezegd!" "Joa dat is waar, dank u wel", riep hij. Ik legde zijn voet op een kussen, zodat deze niet zo gemakkelijk aangeraakt kon worden. Voorkomen moest worden dat de blaren stuk gingen. De man kleurde weer wat bij.

Ik vroeg hem hoe hij dat ongeluk gekregen had. Hij vertelde dat hij een kan hete koffie van het fornuis wilde pakken, die hem toen uit de hand was gegleden. "Maar nu moet ik wel even jullie huisarts bellen, die moet er wel naar kijken", stelde ik. De telefoon was in de voorkeuken, waar ik huisarts Essink belde. "O, zuster, die stem die ken ik. U heeft mij al eerder geholpen. Fijn dat u er bent. U kunt mij veel werk uit de handen nemen, want ik heb hier haast alle patiënten", reageerde de dokter. Ik vertelde hem dat ik een patiënt voor hem had die zijn voet erg verbrand had. "De eerste hulp heb ik al verleend, maar kunt u

er even naar kijken", vroeg ik hem. Om tien uur zou hij er zijn. De dokter had graag dat ik er dan ook was.

Nog even ging ik terug naar mijn patiënt en wilde daarna naar huis gaan. Maar in Twente komt men niet weg of eerst moet er een kop koffie gedronken worden en daar had ik ook wel zin in.

Thuis gekomen wachtte mijn zuster mij al op. Zij was benieuwd, waar ik heen geweest was. Ik vertelde haar wat ze weten mocht; alles wat geen ambtsgeheim was.

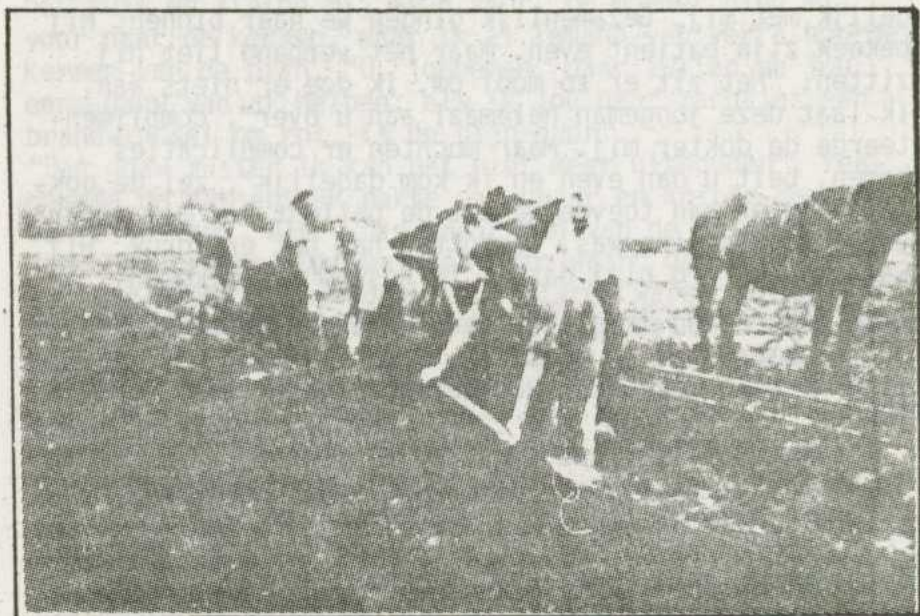
Om tien uur ging ik er weer naar toe. De dokter was er gelijk met mij. Gezamenlijk gingen we naar binnen. Hij bekeek zijn patiënt even, maar het verband liet hij zitten. "Het zit er zo mooi om, ik doe er niets aan, ik laat deze jongeman helemaal aan u over", complimenteerde de dokter mij. "Maar mochten er complicaties komen, belt u dan even en ik kom dadelijk", zei de dokter, die er aan toevoegde dat de patiënt bij mij onder goede behandeling was. De dokter had het erg druk. Hij was dan ook erg blij dat ik in Rossum was gekomen.

Deze morgen had ik al het vertrouwen gewonnen van de dokter hier en mijn mensen.

Mijn werk in deze wijk was begonnen. Het was oktober 1932.

E. Bos-Hermelink.

'n Means wodt nich riek van 't geald
meer wal van 't weark woamet e 't geald
verdeent.

landontginning in Denekamp

Deze aflevering over de periode burgemeester Wynia in Denekamp ga ik nader in op een aantal grotere activiteiten.

woningbouw

Voor realisering van woningen bestond in Denekamp de bouwvereniging Sint Nicolaas, welke in 1924 echter op-hield te bestaan. De activiteiten van deze vereniging werden in 1928 voortgezet door de woningbouwvereniging St. Joseph, welke door de werkliedenvereniging was opge-zet.

St. Joseph bouwde als eerste een aantal huizen aan de grens. Dit zou de aanzet worden tot het latere kerkdorp Noord Deurningen. Op 21 augustus 1934 verscheen in Noord Deurningen een hulpkerk van de parochie van de H. Nicolaas te Denekamp, welke kerk de aanduiding "grens-kerk" meekreeg. Kapelaan Van Schaick was hier met name belast met de zielzorg. In 1983 is een straatnaam in Noord Deurningen naar deze priester genoemd.

Pas in 1962 is Noord Deurningen een zelfstandige pa-rochie geworden.

Dat die woningen nabij de grens gebouwd werden was be-grijpelijk, gezien het grote aantal Denekampers dat in de Nordhornse textiel een boterham verdiende.

Vlak bij de grens had Stroink uit Nordhorn ook al een aantal huizen laten bouwen, om in de woningbehoefte van Denekamp te voorzien.

Ook de Duitse textielfabrikant Niehuis en Dütting had in 1925 voor haar Nederlandse arbeiders 22 huizen laten bouwen in Denekamp (de huidige Düttingstraat).

In datzelfde jaar bouwde de gemeente zelf ook een aan-tal woningen met subsidie. Burgemeester Wynia was een groot voorstander van gesubsidieerde woningbouw.

werkgelegenheid/werkloosheid

Een groot deel van de beroepsbevolking in het dorp De-nekamp was dus werkzaam in de Duitse textiel, omdat er

in Denekamp en in de grote steden van Twente niet voldoende werk te vinden was. Met name Nordhorn bood in de jaren voor de eerste wereldoorlog aan vele honderden Denekampers een goede boterham. Nog in 1914 werkten daar 800 Denekampers.

In het midden van de jaren twintig was het aantal in Duitsland werkzame arbeiders sterk verminderd tot nog geen honderd. In 1924 wordt een aantal van 70 à 80 genoemd. De beste werknemers verdienden toen f.14,-- per week. De werkloos geworden arbeiders konden elders in de grote steden ook moeilijk werk vinden. Slechts gedurende een korte tijd kwamen ze voor een uitkering in aanmerking, waarna ze waren overgeleverd aan het lot der armen. En de zorg voor armen berustte toen nog in eerste instantie bij de kerken en op de tweede plaats bij de gemeentebesturen. Maar alleen met een armenfooi-tje waren deze mensen natuurlijk niet gediend. Men moest de mensen wat laten doen, maar wat? Gewoon werk was er niet.

De Denekampse arbeidersverenigingen St. Joseph, St. Lambertus en Unitas spanden zich in voor de werkloze arbeiders. In 1923 werd bij de gemeente aangedrongen op werkverschaffing of steunverlening aan arbeiders die geen uitkering meer kregen. Werkverschaffing was echter het beste omdat dit demoralisering tegen ging. Men "kreeg" het geld dan als het ware niet. De georganiseerde arbeider kon rekenen op zes weken uitkering.

Als gevolg van het feit dat vele fabrikanten de moeilijkzaam verworven rechten van de arbeiders weer ongedaan wisten te maken, omdat de economische toestand verder verslechterd was, waren de arbeiders nogal stakingsgevoelig. In oktober 1923 dreigden als gevolg van aangekondigde sluitingen ook in Denekamp vele textielarbeiders werkloos te worden.

In die situatie koos burgemeester Wynia partij voor de sociaal-zwakkere! Hij heeft daartoe verschillende initiatieven ontplooid. Tot in Den Haag toe is hij geweest, waar hij pleitte voor markentoeslag aan Denekampse arbeiders, die in Duitsland werkten.

Enkele jaren later raakte burgemeester Wynia ermee bekend, dat in Nordhorn enkele honderden woningen zouden worden gebouwd voor uit het Ruhrgebied over te

Hollanders, let op Uw zaak. 1048 Hollandsche textielarbeiders in de Nordhorner fabrieken.

Wij lezen in de „Nordhorner Nachrichten“ van Vrijdag 9 November 1928:

Uit het onlangs uitgegeven verslag van de Kamer van Koophandel (Gewerbeaufsichtsbeamten) voor de regeringsdistricten Osnabrück en Aurich over den toestand van handel en industrie over het jaar 1927 zijn eenige zinneden voor ons van belang, hoewel zij ons niet veel nieuws zeggen. De werkzaamheden in het bouwbedrijf, uit openbare middelen bekostigd of door groote bijdragen uit deze middelen, was in Nordhorn het grootst, alwaar in 1927 225 huizen gebouwd werden, terwijl om maar een voorbeeld te noemen door de gem. bouwvereniging in Osnabrück 157 woningen gebouwd werden. In de turfbedrijven van de zich langs de grens uitstrekkende veenen zijn 883 Hollandsche arbeiders werkzaam geweest. De poging om deze door werklozen uit de steden te vervangen mislukte geheel. Na eenige dagen gewerkt te hebben keerden deze reeds terug, daar zij de ongewone zware arbeid niet konden verdragen.

Opvallend, zoo wordt dan op een andere plaats in het verslag gezegd, is het buitengewone hooge getal van 1048 Hollandsche arbeiders in de textielindustrie, die zonder uitzondering in de groote katoenspinne-

rijen en -weverijen van de stad Nordhorn te werk gesteld worden en die grootendeels bekwame textielarbeiders zijn. Het gebrek aan arbeidskrachten van de in de laatste jaren sterk vooruitgaande Nordhorner industrie kon uit de binnenlandsche bevolking der naaste omgeving niet gedekt worden. Door omvangrijke woningbouw wordt getracht de binnenlandsche werklozen namelijk die uit het Ruhrgebied in Nordhorn woningen te verschaffen en zodoende de buitenlandsche arbeidskrachten te vervangen.

Aldus lezen we in een officieel verslag van een Duitse Kamer van Koophandel. De Hollanders zijn bekwame textielarbeiders.... 't is een pluimpje, maar direct volgt erop: dat ze vervangen moeten worden door werklozen uit het Ruhrgebied, dus minderwaardige krachten.

We kunnen ons niet voorstellen, dat de pintore Nordhorner fabrikanten hun bedrijf aan dergelijke experimenten zullen willen wagen, maar toch is het van belang voor de Hollanders, die bijna allen te Denekamp wonen, het gevaar, dat hun droegt, onder de oogen te zien.

Ligt hier geen arbeidsveld voor het gemeenbestuur?

plaatsen werklozen. Er werkten toen weer vele Denekampers in de Nordhornse textiel. Op 13 maart 1928 schrijft Wynia de Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid te Den Haag.

Hoewel nog niet gebleken was dat men in Nordhorn ook al Hollandse arbeiders wilde ontslaan, meende hij toch de Minister te moeten wijzen op de ontwikkelingen daar. Want nieuwe Hollandse arbeiders werden nog slechts bij hoge uitzondering in de Nordhornse fabrieken toegelaten.

In datzelfde najaar verscheen in de "Nordhorner Nachrichten" van 9 november 1928 een artikel naar aanleiding van het jaarverslag van het Regieringsbezirk Osnabrück en Aurich over 1927. Hieruit bleek onder meer dat het voornemen bestond in Nordhorn 227 woningen te bouwen.

In de venen langs de grens werkten toen bijna 900 Hollandse arbeiders. Een poging van de Duitse autoriteiten deze mensen te vervangen door werklozen uit de steden was mislukt, omdat al na enige dagen bleek dat deze laatsten het ongewoon zware werk niet konden verrichten.

In het genoemde district werkten alleen al over de duizend Hollandse arbeiders in de textiel, vrijwel allen in Nordhornse spinnerijen en weverijen. Voor een deel woonden deze arbeiders in Denekamp.

Begrijpelijk dat Wynia zich zorgen maakte over deze ontwikkeling in Nordhorn.

De grote werkloosheid in Nederland was mede een gevolg van de in 1930 flink opgeschroefde lonen. De prijzen stegen echter ook aanmerkelijk, waardoor het spiraaleffect ontstond. Hoewel de stand van de werkloosheid in Denekamp begin 1931, vergeleken met de landelijke cijfers, nog niet buitensporig hoog was, baarde dit de gemeente wel zorgen. Bij de Arbeidsbemiddeling stonden toen 55 personen ingeschreven, waarvan er 37 georganiseerd waren en 18 ongeorganiseerd.

Een jaar later was de werkloosheid in Nederland naar een hoogtepunt gestegen. De salarissen van het overheidspersoneel bijvoorbeeld moesten met tien procent verlaagd worden.

Het was een jaar van volledige inzinking van de economie, ook voor de gemeenten. (Het heeft er alle schijn van dat na vijftig jaar de geschiedenis zich dreigt te

herhalen; hoewel de sociale omstandigheden nu vergeleken met toen aanmerkelijk beter zijn. Maar of dat voldoende acceptabel is in de huidige maatschappelijke opvatting is nog maar de vraag. H.B.)

In april 1932 was als gevolg van de steeds verder gaande mechanisering een textielfabriek in Nordhorn dichtgegaan, waardoor het aantal werklozen in stijgende lijn bleef.

Toch werkten toen nog zo'n 200 Denekampers in de Nordhornse textiel.

Juist de Hollandse arbeider zorgde door zijn grote mate van deskundigheid mede voor een florerende textielindustrie in Nordhorn. Vele Denekampers waren zelfs in Nordhorn gaan wonen. De zorg voor hun kinderen werd opgevangen door de daar opgerichte Nederlandse vereniging Excelsior.

Nu was werkverschaffing in Denekamp niet helemaal vreemd. Al geruime tijd voor 1923 had de gemeente er ook mee te maken gehad. De werkverschaffing bestond toen voornamelijk uit grondontginning.

Werkverschaffing kon tot stand komen door steun van particulieren, armbesturen en de gemeente. De helft zou door de belanghebbende particulier opgebracht moeten worden. Van de andere helft nam het rijk twintig procent voor haar rekening, terwijl armbestuur en gemeente het resterende deel gezamenlijk voor hun rekening namen. Het loon in de werkverschaffing was in 1923 bepaald op maximaal twintig cent per uur, bij tien uur werken per dag. Er waren zelfs mensen, die voor zes gulden per week werk zochten bij particulieren.

De werkgelegenheidstoestand voor de Denekampse arbeiders werd er in 1931 echter niet beter op. In dat jaar werd weer een werkverschaffing in het leven geroepen, welke bestond uit het ontginnen van woeste grond van de heer Tattersall. Hiervoor was door het rijk subsidie verleend. De totale kosten waren geraamd op f.2000,--, waarvan Tattersall f.1.200,-- voor zijn rekening nam.

Deze werkverschaffing was echter slechts bedoeld voor werkloze gezinshoofden en kostwinners. In totaal konden er zestien personen werk vinden. Het uurloon bedroeg bij flink werken maximaal dertig cent, waarbij aangetekend moet worden dat dit zoveel mogelijk in

akkoord diende te gaan. Regenuren werden maar voor twintig cent vergoed; voor de eerste drie uren per week kreeg men zelfs in het geheel niets.

Wynia pleitte ook voor toelating tot de werkverschaffing van lichamelijk minder geschikten, voornamelijk ouderen. Ook hiervoor was hij naar Den Haag geweest, waar men niet onsympathiek stond tegenover deze gedachte.

De werkverschaffing bood in 1932 al aan zeker zestig Denekampers werk in de Weitemanslanden, een 600 hectare groot veenmoeras tussen de gemeenten Tubbergen en Vriezenveen. Met bussen van o.m. Gelink, Mensink en Snoeyink werden de arbeiders er naar toe vervoerd. B.J. Tukkers en G. Derksen waren onder andere chauffeur op de bussen. Met schop en kruiwagen werd het gebied veranderd in cultuurgrond. Het lied van de arbeiders "En dan gaan we naar de Weitemanslanden, een schop in je handen, Chief Whip tussen de tanden.....", zullen ouderen, die daar bij betrokken zijn geweest zich stellig nog herinneren. In die jaren is ook het plan voor het Dinkelkanaal ontwikkeld om in het kader van de werkverschaffing te kunnen worden uitgevoerd.

In 1934 waren vele arbeiders betrokken bij dit werkverschaffingsproject. Ook het opknappen van wegen werd door de gemeente Denekamp in het kader van de werkverschaffing gestimuleerd.

Op deze wijze zijn in die tijd vele wegen, waaronder de Brandlichterweg, verbeterd en kon een groot gebied van Denekamp van een aanmerkelijke wateroverlast verlost worden. Een wateroverlast, die voor een groot deel het gevolg was van eerdere werkverschaffingsprojecten, namelijk de ontginning van woeste hoger gelegen heidegrond. De ironie van het nootlot zou je het kunnen noemen.

In 1933 kon men in de werkverschaffing maximaal komen aan f.15,-- per week bij vijftig uur werken. In de fabrieken verdiende men toen gewoonlijk zo'n f.22,50 per week. De gemiddelde huishuur in Denekamp was in die tijd f.3,50 à f.4,-- per week.

Frensdorferweg - autoweg?

Een aktie van de gemeente Almelo, royaal gesteund

VERZONDEN DOOR DEN
SECRETARIS-INGENIEUR

No. 8946.-
(Verzocht bij inlevering te worden)

ONDERWERF:
verbinding; Lattrop-
Nordhorn.

Verzocht in dit brief niet meer dan
als onderwerp te behandelen.

A. N. W. B. — K. N. A. C. WEGENCOMMISSIE.

5-GRAVENHAGE,
Parkstraat 20.
Telefoon 18091.

17 Augustus 1933

ANTWOORD OP SCHRIJVEN:

8 Augustus 1933.

Aan den heer Burgemeester der
gemeente Drenkump.
te
DENSKAMP.

Edeleachtbare Heer,

Naar aanleiding van Uw nevenmargehoofd schrijven, waarvan wij met veel belangstelling kennis namen, deelen wij U mede, dat het betreffende verzoek aan den Provincialen Waterstaat destijds werd voorgebracht nadat wij ons van de situatie op de hoogte hadden gesteld en nuist deze aangelegenheid amper in de Wegencommissie was besproken.

Van den betrokken Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat ontvingen wij intusschen het volgende bericht:

"dat het als uitgesloten beschouwd moet worden dat de Provincie instantelijk haar wegenplan aanvalt. De geldmiddelen zijn dusdanig opgedroogd, dat voorloopig geen werkzaamheden aan wegen van het provinciale wegenplan uitgevoerd kunnen worden, tenzij voor afronding van hetgeen tot dusver gemoderniseerd is geworden.
"De richting Nordhorn-Tillyte-Lattrop-Ootmarsum-Almelo kan inderdaad als een fraaie schakel worden beschouwd in het verkeer bewesten Deventer-Arnhem met de oosten Nordhorn. Persoonlijk ben ik van meening, dat deze weg na volledige ingebruikstelling het verkeer op den Rijksweg Oldenzaal-Mengelo zou aftappen.
"Het is echter zeer de vraag of in de eerstkomende jaren de weg Ootmarsum-Denkamp zal worden gemoderniseerd; zonder zoodanige verbetering en segtkeverreding zou te gedachte aansluiting een verkeerschaos op dit wegtek kunnen doen ontstaan."

Hieruit zult U bemerken, dat ook deze autoriteit van meening is, dat de gedachte verbinding als een goede verbindingsschakel moet worden beschouwd, en tevens, dat hierbij op gemerlel steun van de provincie kan worden gerekend.

door het gemeentebestuur van Ootmarsum, om een nieuwe rijksweg aan te leggen, die Almelo via Ootmarsum, Tilligte en Lattrop zou moeten verbinden met Nordhorn, werd door de persoonlijke inzet van burgemeester Wynia zodanig afgezwakt en tegengehouden dat realisering ervan -ondanks dat Provinciale Staten van Overijssel zich hier op 21 november 1928 al achter hadden geschaard- niet is doorgegaan, omdat de geldelijke middelen in de jaren dertig toen ook niet meer toereikend waren. De weg zou worden aangelegd op het tracé wat nu door de Frensdorferweg wordt gevormd.

Met name heeft hierbij een rol gespeeld het in 1933 gegeven persoonlijke advies van Wynia aan de wegencommissie van de ANWB en de KNAC, een belangrijk adviesorgaan in deze, dat uiteindelijk adviseerde deze weg niet aan te leggen. Als reden werd onder meer genoemd dat de bestaande verbinding van Almelo via Hengelo, Oldenzaal, Denekamp in voldoende mate voorzag in een verbinding met de industriestad Nordhorn. Een ander belangrijk argument om de gewenste weg niet aan te leggen was zonder twijfel de hoge kosten die gemaakt zouden moeten worden om een nieuw grenskantoor te stichten, terwijl juist in 1928 bij de bestaande grensovergang Rammelbeek een nieuw Duits grenskantoor was gebouwd, dat toen al, dag en nacht open was. Het Nederlandse kantoor was dat toen nog niet eens.

Dat Ootmarsum zo innig meeleitte was van haar gezichtspunt uit bekeken heel begrijpelijk. Het stadje lag immers geheel afgesloten van de grote steden en het achterland.

H.Boink.

Uit: Tubantia 30 april 1884

OOTMARSUM, 26 April. In den avond van Woensdag jl. hebben de gebroeders P., oude bekenden der justitie, uit Breckelenkamp, gem. Denekamp, bij den kastelein Konjer te Halle, even over de grenzen, den landbouwer Klifman zoodanig op het hoofd geslagen, dat deze in een bedenkelijken toestand verkeert. Van deze zaak is door de politie procesverbaal opgemaakt.

PINKSTEREN EN PINKSTERGEBRUIKEN

Pasen en Pinksteren waren vroeger in Palestina twee landbouwfeesten, dankdagen voor de oogst. Tegen Pasen begon er de oogst van de gerst. Men offerde in de tempel de eerste gerstegarve als eersteling aan de Heer op. In zeven weken was die oogst afgelopen en dan was de tarwe rijp, die dan geoogst moest worden. Het was de laatste oogst. Van de eerste tarwebloem werden twee gedeseemde broden gebakken, welke de priester in naam van het hele volk, in de tempel, aan de Heer opdroeg.

Dat was het Pinksteren van de joden in die tijd. Het feest had verschillende namen o.a. "oogstfeest" en ook het "feest der weken", omdat het zeven weken, of een week van weken, na Pasen viel.

Verder sprak men van het "feest der eerstelingen". Weliswaar werd op Pasen gerst geofferd, maar dit kwam pas op de tweede plaats, omdat het offer van het paaslam (herinnering aan de bevrijding uit Egypte) dan hoofdzaak was.

Tarwe was ook een belangrijkere grondstof dan gerst. In de Hellenistische tijd, toen de joden zich over de landen rond de Middellandse Zee verspreid hadden, sprak men van "Pentecoste", een Grieks woord dat vijftigste betekent, een neutraal woord dat alleen maar aangaf dat Pinksteren op de 50ste dag na Pasen viel. Verbasterd komt dit woord in ons land voor als "pinksteren", als "pfingsten" in Duitsland en als "sinxen" in het Vlaams sprekende gedeelte van België.

In de loop van de tijd heeft het oorspronkelijke natuurfeest een bovennatuurlijke betekenis gekregen. Steunend op de bijbel begonnen de joden hoe langer hoe meer op de 50ste dag na Pasen de wetgeving op de Sinai te gedenken, waardoor zij min of meer één volk werden. Zo leeft bij de joden dit feest voort en versiert men op deze dag de synagoge met bloemen, bijzonder de ark of heilige kast, waarin de wetsrollen worden bewaard.

In de eerste tijden van het christendom vierden de christenen het pinksterfeest op dezelfde manier als de joden. Later vierde men op deze dag de hemelvaart van Christus.

Nog weer later, in de 4e eeuw kwam er als een reactie op een bepaalde ketterij, de viering van de komst van de H.Geest op en in de 5e eeuw werd hemelvaartsdag afzonderlijk op de 40ste dag na pasen gevierd en zo is het tot nu toe gebleven.

In Twente vlocht men vroeger pinksterkronen, omwikkelde men de stangen of ribben met gekleurd papier en hing ze boven de straat aan een dwars er over gespannen draad. Iedere man of vrouw, die er onder doorging, werd gevraagd om een kleine gave, een cent bijv. "veur de pinksterkroon".

"Zo was het in mijn jeugd nog in Denekamp", vertelt meester Bernink in een kranteartikel van vrijdag 10 mei 1940. "'s Avonds te voren", zo gaat Bernink dan verder, "werd er feestelijk gebeierd met de drie beroemde klokken en pinkstermorgen begon het al om vier uur.

De luiders gingen daarna naar buiten, kapten berketakken en sloegen ze aan de hekpalen van het kerkhof, bij de poort werd een berceau gevlochten. Dat is een gewelf van bladeren, een soort priëel, waarin allerlei bloemen gestoken werden. Als de brem (braom) bloeide, werd deze veelvuldig gebruikt. Zelfs werd er een tak hoog in den toren gebracht en bij 't lutke venster uitgestoken. Dat kleine venster lag ongeveer vijf meter onder het kruis van den toren. Elders, bijv. in Tilligte, kroonde men een "pinksterbroed", trok met haar rond van deur tot deur en vroeg al zingend een gave voor de pinksterbruid. Als slot werd er dan een feestmaaltijd aangericht voor de deelneemsters".

Een artikel uit "Das Bentheimer Land", een boekje dat in 1934 in Nordhorn is uitgegeven, leert ons dat de jeugd in die streek op hemelvaartsdag vroeg opstond om een wandeling te maken. Wanneer een meisje zich dan had verslapen, verzamelde zich de hele schare voor het huis van de langslaapster, "versierde" de deur met brandnetels en wanneer het meisje zich dan eindelijk vertoonde werd zij begroet met het volgende spotvers:

Pingstebrut, du fule Hut,
Du läue Lack, du Berresack,
Du Kermeskop, steh's um 9 Uehr upp.
Was du 'n bettien ehr upstoahn,
Harr'n die de Nettel gin
Kwoad doahn!

Ook maakten ze van bloemen, watten en gekleurd papier pinksterkronen, in het midden hing men leeggeblazen eieren. Hiermee trok de jeugd de buurt door, de meisjes verborgen de kroon onder hun schortjes en de jongens verborgen hun kronen achter hun ruggen. Bij alle burens vroegen ze dan: "Will I as 't U beliewt, miene Pinksterkrone sehn?" Dat laten zien kostte dan enkele penningen of koekjes (Plässies). Na de middag hing men de pinksterkronen aan een touw boven de straat en voorbijgangers hoorden: "I goaht, as 't U beliewt, under miene Pinksterkrone döär." Daarmee bedoelde men dan zoveel als: betaal me daarvoor een kleinigheid.

In het Jaarboek Twente 1984 schreef Adriaan Buter onder de titel "Schutsmei bij de kerk" een artikel over gebruiken, die aan de eerste meidag verbonden waren en nu op enkele uitzonderingen na, verdwenen zijn.

"Omstreeks 1800" zo schrijft Buter was, volgens de Gelderse Volksalmanak, de meiboom nog een algemeen gebruik, nu komen we ze alleen nog in de archieven tegen. In Ootmarsum bijv. wordt hij vermeld in stukken uit de jaren 1607, 1608, 1610 en 1618 omdat de ingezetenen in conflict waren gekomen met de commandeur van Huize Ootmarsum over het recht van het hakken van de jaarlijkse meiboom. De meeste meigebbruiken hebben zich aan kerkelijke vierdagen gehecht met name aan de hemelvaartsdag en Pinksteren en de eerste mei is vergeten althans bij ons. In de Beckerhook bij Gronau echter bestond bij mensenheugenis nog het gebruik van de schutsmei.

Op mei-avond werden daar jonge berketakken uit het bos gehaald en naast de staldeuren bevestigd. Ze bleven er acht dagen zitten. De groene tak als symbool en als belichaming van de krachten, die na de dorre winter het nieuwe leven weer onstuitbaar doet uitbotten, is al heel oud. Een Scandinavische tekening, in de Bronstijd in een rotswand gegrift, verbeeldt een ploegende man, die in één hand een tak of boompje draagt.

Zegen brengend waren deze schutsmeien. Het wordt nu duidelijk, waarom nog ieder jaar het hek voor de kerk van de St.Nicolaaskerk in Denekamp, of wat daarvan na de verkeersdoorbraak van over is, met berkegroen en bloeiende brem versierd wordt. Deze Pinkstertooi is nauw aan de schutsmei verwant. De zegenbrengende of alleen maar symbolisch bedoelde versiering wordt in katholieke streken ook bij andere feesten toegepast."

Tot zover Adraan Buter in het Jaarboek Twente.

Om nog even terug te komen op het artikel van meester Bernink.

Dit stond in de krant van vrijdag 10 mei 1940, dus op dezelfde dag, dat de Duitsers ons land binnen vielen, twee dagen erna was het Pinksteren!

Voor zover oudere mensen zich nog kunnen herinneren is er toen tijdens de pinksterdagen normaal gebeierd en ook het groen aan het hek rond de kerk zal wel zijn aangebracht.

Maar waar het groen zeker niet ontbrak dat was op de voertuigen waarmee de Duitsers door Denekamp trokken. Of dit groen er was aangebracht vanwege de mei-maand of als camouflage? Waarschijnlijk het laatste.

Meester Bernink schrijft ook nog over de versiering van de hekpalen rond het kerkhof. Mogelijk was het in zijn jeugdjaren nog gebruikelijk de tuin rond de kerk en pastorie nog kerkhof te noemen. Vroeger lag hier immers het kerkhof. In 1853 werd het kerkhof aan de Sloetstraat in gebruik genomen en vóór die tijd werden de doden, zoals dat gebruikelijk was, rond de kerk begraven. Misschien zijn er nog wel oudere mensen in Denekamp die zich de benaming kerkhof voor de pastorie-tuin kunnen herinneren?

Ook nu in 1984 ontbreken de berketakken en de brem aan het hek rond kerk en pastorie niet met pinksteren. Want op pinkstermorgen gaan de leden van de beierclub eerst het groen halen om het hek te versieren. Daarna gaan ze beieren tot de mis, die om half acht begint.

Enkele duizenden jaren geleden moet ons land wel bijzonder mooi zijn geweest. Op de hoge gronden groeiden dichte loofwouden, waar oeros, eland, edelhert, wild zwijn, wolf, otter, bever en vele andere diersoorten voorkwamen. Vooral in het Noorden waren uitgestrekte ondoordringbare hoogveenmoerassen. Ook leefden er in die dagen al mensen in ons land. In de loop der tijden zijn tal van kleine nederzettingen teruggevonden. Ook in onze gemeente hebben wij verschillende van die nederzettingen kunnen ontdekken, zoals ook in de vorige aflevering van dit blad nog is aangehaald.

De mensen leefden toen te midden van de natuur, ze waren één met die natuur. Ze leefden van hetgeen de natuur hun bood. Met hun primitieve middelen probeerden zij iets van het oorspronkelijke landschap aan zich te onderwerpen. Ze kapten hout voor het bouwen van huizen en schuren en voor het stoken van vuur. Ze legden akkers aan, ze jaagden en visten.

Maar door die ingreep werd het landschap niet zozeer aangetast. Er verdween wel wat bos, maar daarvoor in de plaats ontstond weer heide. Eeuwenlang hield die situatie stand. Zeer langzaam kwam hierin echter verandering.

De bevolking groeide. In het begin was dit nauwelijks merkbaar, later steeds duidelijker en sneller. Aan het eind van de negentiende eeuw werd het straatbeeld nog maar schaars door de fiets getekend. Daarna zag men de eerste auto's, de eerste elektrische trams, treinen en motorfietsen. Er moesten huizen komen, spoorwegen en autowegen en nog steeds zijn er geen huizen en snelwegen genoeg. De laatste vijftig jaar is het tempo, waarin de natuur om ons heen verandert en verdwijnt zelfs verbijsterend. De jongeren onder ons hebben er vaak geen weet van hoe mooi de Twentse Flora en Fauna vroeger wel was.

In mijn jeugd dronken wij zomers water uit de helder

Grote wolfsklauw

Klokjesgentiaan

Lavendelheide

Veenbes

Wateraardbei

Veenpluis

stromende beekjes. Als mijn vader gras maaide, raapte ik armen vol orchideeën uit het gras op om mijn moeder er mee te verblijden. In die tijd heb ik nog kunnen genieten van het mooie Twentse landschap, dat toen nog bekend stond als een van de mooiste, rijkste en meest afwisselende landschappen van ons land, met een zodanige rijkdom aan flora en fauna dat het zich zeker kon meten met Zuid Limburg. Maar door de intensieve bemesting is voor deze bloemen in het grasland geen plaats meer.

Jammergenoeg is de laatste jaren veel afbreuk gedaan aan ons fraaie landschap. In het begin van deze eeuw begon men langzaam met de ontginning van woeste gronden. Vooral in de dertiger jaren toen Europa gebukt ging onder economische crisis, werd de ontginning op grote schaal voort gezet. Ons land telde in die tijd schrikbarend veel werklozen. Voor die mensen moest werk gecreëerd worden. Spoedig werd er een werkverschaffing in het leven geroepen die als doel had woeste gronden te ontginnen. Duizenden werklozen werden bij dit arbeidsproces ingezet, hetgeen aan onze flora en fauna een onuitwisbaar spoor heeft achtergelaten. In die jaren heeft de cultuurtechniek haar uiterste best gedaan om onze mooie flora en fauna te nivelleren voornamelijk ten bate van de welvaart van de boerenstand.

Heidevelden, bossen, moerassen, hooilanden en blauwgraslanden werden massaal ontgonnen. Het zand werd op kiepkarren en kruiwagens geladen en naar lager gelegen gedeelten afgevoerd. Dit gebeurde allemaal met handkracht. Het was veelal akkoord-werk en met hard werken kon men een weekloon verdienen variërend van de negen tot dertien gulden.

Duizenden hectaren woeste grond werden op deze wijze geëgaliseerd en als landbouwgrond geschikt gemaakt. Kennelijk was dit nog niet genoeg. Want enkele jaren later kwam nog eens de ruilverkaveling. Het wanhopig verzet hiertegen mocht echter niet baten. Zelfs de vele verzoeken om enkele waardevolle stukjes natuur te sparen werd weggehoond of van tafel geveegd.

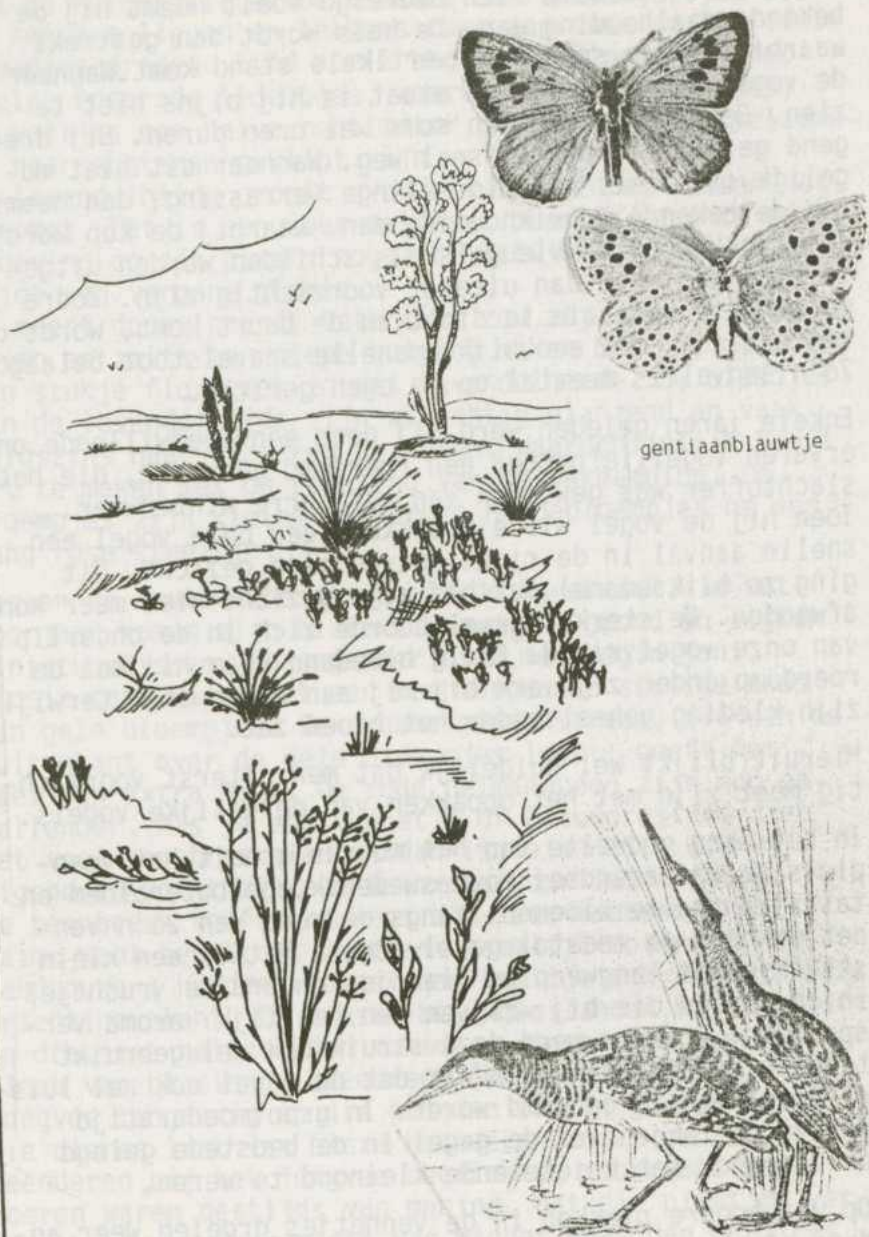
Tijdens die ruilverkavelingen zijn tal van vennetjes, hooimaten, blauwgraslanden en heidevelden verloren gegaan. Hierbij denk ik bijvoorbeeld aan de mooie ven-netjes in het Beuningerachterveld met hun prachtige

soorten orchideeën, zoals de gevlekte rietorchis, de vleeskleurige-orchis, de moeraswespenorchis, de welriekende nachtorchis en talrijke andere zeldzame bloemen, zoals het vetblad, moeraskartelblad en wolfsklauw. Ook de vennetjes in het Noord Deurningerveld, Lattrop en Breklenkamp deden hiervoor weinig onder. Juist deze prachtige vennetjes, die een sieraad vormden voor ons landschap, moesten het ontgelden.

Maar gelukkig zijn er toch nog enkele mooie vennetjes overgebleven. Noord-Oost Twente biedt dan ook nu nog altijd wel een mooi gevarieerd landschap, waarin een aantal fraaie natuurgebieden te vinden zijn, zoals loofbossen, heidevelden, hooimaten, blauwgraslanden en vennetjes.

Ook in onze gemeente Denekamp kennen we gelukkig nog enkele van die mooie moerasjes. In en rond deze moerasjes of vennetjes, zo je ze maar wilt noemen, heeft een deel van de oorspronkelijke flora zich weten te handhaven. Zo ligt er ergens in de omgeving van Denekamp nog een vennetje dat merendeels begroeit is met riet. In die rietkraag broedde vroeger de roerdomp. Ik heb daar verschillende keren een nest van de roerdomp aangetroffen.

De roerdomp is een grote plumpe vogel die weinig vliegt en dan nog meestal laag met gestrekte hals. Hij heeft een uilachtige vleugelslag en maakt zijn nest in het riet, waarin hij meestal met tussenpozen van een tot drie dagen drie à vijf eieren legt. De bebroeding geschiedt over het algemeen vanaf het eerste ei, waardoor de jongen in grootte verschillen. We noemen hem wel de kluizenaar van het rietmoeras. Je krijgt de roerdomp dan ook niet zo gemakkelijk te zien, omdat hij meest 's nachts actief is. Overdag komt hij niet zo gemakkelijk op de wieken. (De roerdomp voedt zich met vis, reptielen, amfibieën, muizen en jonge vogels). Wanneer men in het voorjaar, zo ongeveer eind april begin mei, gedurende de avondschemering, maar ook overdag, gaat luisteren en men hoort dan een dof "I-proemb" (de I ontstaat bij inademen) dan is het wel zeker, dat men met de roerdomp te doen heeft. Dit geluid wordt meestal drie à viermaal herhaald en is op grote afstand hoorbaar. De Latijnse naam van de roerdomp is "Botaurus", hetgeen duidt op rundergeloei.

gentiaanblauwtje

roerdomp

Wanneer de roerdomp zich bedreigd voelt neemt hij de bekende paalhouding aan. De hals wordt dan gestrekt waarbij ook de snavel in vertikale stand komt. Wanneer de vogel dan in het riet staat is hij bijna niet te zien. Deze paalstand kan soms wel uren duren. Bij dreigend gevaar sluipt hij snel weg. Wanneer dit niet mogelijk is, zoals bij plotselinge verrassing, dan neemt hij de bekende schrikhouding aan, waarbij de kop wordt ingetrokken en de vleugels als schilden worden uitgespreid. Men moet dan uiterst voorzichtig zijn. Zodra men in die situatie te dicht in de buurt komt, wordt de tegenstander met een bliksemsnelle snavelstoot belaagd. Zo'n aanval is meestal op de ogen gericht.

Enkele jaren geleden werd mij door een goedwillende onervaren vogelliefhebber een roerdomp gebracht, die het slachtoffer was geworden van het barre winterweer. Toen hij de vogel wilde oppakken deed deze vogel een snelle aanval in de richting van zijn gezicht. Dit ging zo bliksemsnel dat hij zijn gezicht niet meer kon afwenden. De sterke snavel boorde zich in de onderlip van onze vogelvriend. Hevig bloedend kwam hij met de roerdomp onder zijn arm bij mij aan de woning, terwijl zijn kleding geheel onder het bloed zat.

Hieruit blijkt wel duidelijk dat men uiterst voorzichtig moet zijn met het oppakken van dergelijke vogels.

In het open gedeelte van het moeras groeit het veenpluis, de wateraardbei, moeraswederik, egelboterbloem en talrijke andere bloemen. Langs de rand van zo'n venetje komen we meestal gagel tegen. Het is een klein struikje met langwerpige blaadjes en bruine vruchtjes in de oksels die bij wrijven een heerlijk aroma verspreiden. Vroeger werd deze struik ook wel gebruikt tegen vlooiënplagen. Vandaar dat de gagel ook wel luis- of vlooiënkruid genoemd wordt. In grootmoederstijd werden de takjes van de gagel in de bedstede gelegd om zodoende het kriebelende kleinood te weren.

Op wat hogere plekken in de vennetjes groeien weer andere planten, zoals de witte snavelbies (*Rhynchospora alba*), Lavendelheide (*Andromeda polifolia*) en de veenbes (*Oxycoccus palustris*) en natuurlijk vele andere bloemen. De veenbes en de lavendelheide zijn bijna altijd in elkaars gezelschap te vinden. Ze behoren beide

tot de heidefamilie. De veenbes heeft stengeltjes die op het mos liggen en telkens twee aan twee smalle ovale blaadjes dragen. Eind april begin mei bloeit hij met kleine roserode bloempjes, waarvan de kroonblaadjes, nauwelijks een halve centimeter groot, als een cyclaampje naar achteren geklapt zijn.

De lavendelheide groeit even als de veenbes tussen het veenmos. Het is een zeer zeldzaam plantje, dat in onze omgeving op één plaats nogal rijkelijk voorkomt en getuigt van vergane glorie.

De meest doorwinterde botanicus zou zijn ogen niet geloven en zelfs een diepe buiging maken bij het zien van een stukje flora met zoveel lavendelheide. De blaadjes van de lavendelheide zijn witachtig glanzend en vaak enigszins naar achteren gevouwen. Waarschijnlijk heeft dit te maken met de regeling van de verdamping. De bloempjes zijn kleine lichtroze heidebloempjes op een lang rose steeltje.

Tussen de lavendelheide groeit de beenbreek. In het voorjaar komen zijn bladeren boven de grond en lijken miniatuurlissen. Zo ongeveer eind mei, begin juni, bloeit deze plant met een rechtopgaande stevige tros van gele bloempjes. De groene middenstreep, die aan de buitenkant over de gele bloempjes loopt, geeft het geel een extra tint. De rode helmknoppen zijn nog opvallender. Als je een vennetje of blauwgrasland ziet met veel beenbreekplanten dan is de aanblik overwel digend en vormt zij een bekoring voor ieder's oog. De beenbreek heeft trouwens een zeer toepasselijke naam, want beenbreek betekent namelijk botbreuk. De landbouwers hadden vroeger een heilige schrik voor deze prachtige plant. De meeste blauwgraslanden, hooilanden en drassige heidevelden vormden vroeger een geel tableau van bloeiende beenbreek. Wanneer de boeren hun jongvee langdurig op die gronden lieten grazen kregen die dieren last van broze beenderen, zodat gebroken beenderen bij het jongvee regelmatig voorkwam. De boeren waren destijds van mening, dat die plant de veroorzaker was. Maar niets was minder waar dan dat. Pas later kwam men tot de ontdekking dat de beenbreek uitsluitend groeide op kalkarme gronden. Het jongvee, dat daar graasde, kreeg natuurlijk niet voldoende kalk binnen voor de opbouw van het beenderengestel, dat ze

juist in dat stadium zo hard nodig hadden.

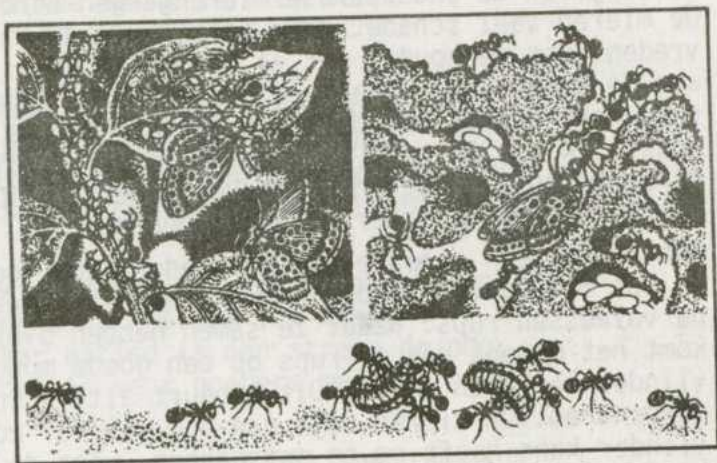
De fraaiste soort, die in de heide nabij de vennetjes groeit, is wel de klokjesgentiaan. Het is een van de grootste sieraden van vochtige heidevelden. De pas laat in de zomer verschijnende hemelsblauwe bloemen dragen aan de buitenkant vijf groene strepen en zijn van binnen groen gestippeld. 's Nachts bij koel bewolkt weer zijn de bloemen gesloten. Heimans en Thijssen noemen deze soort de koning der heideplanten. In hun boekje "Hei en Dennen" beschrijven zij de merkwaardige wijze van zelfbestuiving, die kan optreden als de bloem niet door hommels is bestoven. Dit gaat als volgt in zijn werk: Iedere bloem kan acht tot tien dagen bloeien en groeit gedurende deze periode in lengte. Als een bloem zich 's middags sluit komt stuifmeel op de naar binnen-gekeerde plooien der bloemkroon terecht, de bloemkroon groeit nu zoveel dat dit stuifmeel de hoogte van beide stempelslippen bereikt, die aanvankelijk stijf tegen elkaar gedrukt zitten, en zich later naar buiten omrollen. Wanneer bij de laatste keren sluiten het stuifmeel op de stempel terecht komt heeft zelfbestuiving plaats. Zelfbestuiving kan ook plaatsvinden doordat de stempelslippen zover naar beneden omkrullen dat zij de lagerstaande meeldraden aanraken.

De bladeren van deze ongeveer dertig centimeter hoge plant zijn lijnvormig. Deze soort is de laatste jaren sterk achteruit gegaan door ontginning van geschikte groeiplaatsen. De klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*) is genoemd naar de Gentus koning Illurië in de Balkan 167 v.Chr., omdat hij een gentiaansoort als middel tegen pest gebruikt had. De Latijnse naam *Pneumonanthe* kreeg zij omdat de klokjesgentiaan bij longziekten werd aangewend, want "pneumon" betekent long, daaraan wordt *Anthe* toegevoegd. *Anthos* staat voor bloem, dus longbloem. Zowel de wortel als de bloem werd gebruikt, hetgeen we ondermeer kunnen opmaken uit de naam, waaronder zij in de apotheek genoteerd staat, *Radix et Flores Pneumonanthes*.

Behalve bij longziekten werd de klokjesgentiaan gebruikt bij besmettelijke ziekten en tegen beten of steken van giftige dieren.

Overigens is de klokjesgentiaan onmisbaar voor de voortplanting van het gentiaanblauwtje. Wie een beetje

geluk heeft vindt op de gentiaanblauwe bloempjes de eitjes van het gentiaanblauwtje. De eitjes, ter grootte van een potloodpunt, worden rondom de bloem afgezet. Daar voltrekt zich dus de eerste fase van de wonderlijke levensgeschiedenis van deze vlinder. Zodra de eitjes uitkomen boren de rupsen zich door het bloemblad en nestelen zich in het vruchtbeginsel. De rups voedt zich met de bloem. Een vraatproces, dat de rups alleen on-derbreekt om enkele keren te vervellen.

Na de derde vervelling, ja u leest het goed, na de derde vervelling gaat de rups opeens van vegetariër een vleeseter worden. Dit is weer zo iets onbegrijpelijks, weer zo'n wonderlijk gebeuren in de natuur, waar we steeds weer opnieuw mee geconfronteerd worden. Nu heeft er blijkbaar plotseling een zo radicale verandering in de stofwisseling van deze rups plaats, dat het, met zijn vroegere dieet volledig ontevreden is en zijn voedselplant verlaat om de wijde wereld in te trekken. Het rupsje zwervt zolang over de aarde rond tot het ergens een spoor van de knooppier kruist: een *Myrmica laevinodis*. Deze mier is een strijd lustige vechter, be-lust op bloed, maar het rupsje heeft niets van hem te vrezen. Dit zijn juist de mieren die de rups van het gentiaanblauwtje adopteren. Als ze deze mier niet tegenkomen hebben ze geen enkele overlevingskans. De rups van deze vlinder scheidt op

twee klieren op de rug een zoete vloeistof af waar ze verzot op zijn. Wanneer de mieren zo'n rups vinden slepen ze hem mee naar hun nest, waar ze hem verlekkerd zitten af te likken. De rups is de suikerleverancier van de mieren. Het mierennest is voor de rups een ideale verblijfplaats, waar hij goed geschermd zit tegen zijn natuurlijke vijanden, terwijl dit bovendien voor hem luilekkerland is. Hij doet zich daar tegoed aan de eieren, larven en poppen van mieren, zelfs wordt hij door de werksters uit de krop gevoerd. Tijdens zijn verblijf in de onderaardse mierengangen berokkent hij de mieren veel schade. Maar zolang hij de mieren tevreden weet te houden met zijn zoete drugs is er niets aan de hand. Deze eigenaardige symbiose tussen mier en rups gaat zover, dat de rups volledig van de mieren afhankelijk is. De rups moet zelfs in een mierennest geraken om op te groeien en te verpoppen, terwijl de mieren ook best zonder de rups kunnen leven.

Het is dus een samenleving tot wederzijds voordeel. In het mierennest vindt de overwintering plaats als bijna volwassen rups. Nadat ze samen hebben overwinterd komt het moment dat de rups op een goede morgen als vlinder herboren wordt. Dit gebeurt altijd in de vroege morgenuren. De mieren zijn dan nog wat suf zodat de vlinder kans heeft om te ontsnappen, voor de mieren het bedrog ontdekken. Buiten het nest laat hij zijn vleugels drogen en het sierlijke blauwe vlindertje van onze heidevelden, dat in alle verzamelingen prijkt, vliegt en dartelt weer over de heidevelden. Hier worden wij weer eens geconfronteerd met zo'n onbegrijpelijk gebeuren in de natuur.

W.A.J.Nijhuis.

Niets is zooals het was, en niets kan blijven
zooals het is -de steenen evenmin als
de planten, dieren en menschen.

E.Heimans

EUROPA ? JOA, EUROPA !

Tusken oons, doar is ne streep,
woar at ze greans teegn zegt.
Mer de bekke is nich deep,
en de greans is nich echt.

Bint de leu dan zo verschillend
op disse en op ginn kaant?
Loat toch de leu earn willen,
dat ze zich geeft de noabershaand!

Wie broekt de zölfde sproak toch
en bint familie van mekaar.
Mer altied is den streep dr nog,
dat is veur noabers mear as naar.

Wie könt dr nich völ teegn maakn,
wie bint ok mer de kleane man.
Het bint de grootn eare zaakn,
doar kan gen een teegn an.

Het beste is: ruumt op dn poal,
goat oaver n streep en komt mer binnen.
Ie zölt op wearskaanten almoal
earlike, goeie noabers vindn!

vrij naar Eberhard Liese.

Der Grafschafter, nr.3
maart/1984.

meester Haarhuis te midden
van zijn klas

Als op vrijdag 29 juni 1984 de kinderen van de lagere scholen vakantie krijgen betekent dat voor hen het einde van het schooljaar 1983/84. Voor de weinige jongens en meisjes, die nu nog de Bonifacius-school in Noord Deurningen bezoeken, betekent het ook het einde van hun school. Na vele eeuwen komt er een eind aan het onderwijs geven in dit gedeelte van de vroegere marke Noord Deurningen.

Want uit het Markeboek van Noord Deurningen is op te maken dat hier een paar eeuwen terug al een school was. Toen de zelfstandige gemeentebesturen er in het begin van de vorige eeuw kwamen, kregen deze allengs te maken met de zorg voor het onderwijs, openbaar onderwijs heette dat toen. Ook in de in 1818 gevormde gemeente Denekamp was dat zo. De meeste schoolgebouwtjes waren niet om over naar huis te schrijven, zoals archieven ons leren.

Zo ook in Noord Deurningen, waar het gemeentebestuur van Denekamp rond het midden van de vorige eeuw zover gevorderd was dat er een nieuwbouwplan ter tafel lag.

Op 3 november 1857 werd het schooltje aanbesteed en gebouwd. Volgens meester Dingeldein waren het overigens niet al te ruime en nogal onmogelijke gebouwtjes, die voor een bedrag van f.500,-- elk, tegen brand waren verzekerd.

Zo rond 1920 is de oude school vervangen door het huidige gebouw.

Het gebouw van toen zag er echter wel wat anders uit dan het tegenwoordige, want in de loop van de tijd is het gebouw diverse keren verbouwd en uitgebreid.

In 1939 bijvoorbeeld is door aannemer G.H.Meijer uit Denekamp voor een bedrag van f.5519,-- een derde lokaal bijgebouwd, terwijl het schilderwerk werd uitgevoerd door J.H.Benneker, eveneens uit Denekamp, voor de som van f.170,-- Deze twee waren toen de laagste inschrijvers.

Omdat in de jaren zestig het aantal kinderen geleidelijk verminderde, waren er maar twee lokalen nodig. Eind 1967 kwam de goedkeuring om de 3-klassige school weer tot een 2-klassige te verbouwen. Twee klaslokalen plus een gemeenschapsruimte. Voor een bedrag van f.95000,-- werd deze verbouwing uitgevoerd door het aannemersbedrijf gebr. Brookhuis uit Noord Deurningen. Deze verbouwing en renovatie was trouwens wel hard nodig, want het hoofd van de school -in die tijd de heer Melief- deed in 1966 en in 1967 verschillende keren een beroep op diverse instanties om medewerking tot verbouw en verbetering van de school. Zo schreef hij o.a. "We hebben te doen met een zeer vervallen schoolgebouw dat in een lage es ligt en mede door het feit dat er geen spouwmuren zijn tonen de muren overal aangeslagen en vochtige plekken. De plafonds zijn 6m hoog, zodat verwarmen heel moeilijk is. Met de ramen is het wel zeer erbarmelijk gesteld, open en dicht gaan ze niet meer, door kieren en spleten hebben wind, regen en vorst vrij spel. Zelfs latten, plastic, karton en schuimrubber kunnen ook niets meer uithalen. Bij kou zitten leerkrachten en leerlingen met de jassen aan in de klas. Ouders klagen over de tocht waarin hun kinderen moeten zitten, ziekten komen meer dan normaal voor, lekkages vormen een vertrouwd beeld. Zelfs de plaatselijke pers heeft gemeend deze toestanden in het openbaar te moeten brengen".

Verbetering was dus wel dringend nodig en is dan ook geschied.

Omstreeks 1920 werd de school van de gemeente overgenomen door de St. Nicolaasparochie, want Noord Deurningen hoorde toen, evenals Beuningen, nog onder deze parochie. De school veranderde daardoor van een openbare tot een bijzondere r.k.school.

Op 19 september 1921 werd Johannes Bernardus Haarhuis uit Borne door het r.k.kerkbestuur van de parochie van de H. Nicolaas benoemd tot hoofd van deze bijzondere lagere school te Noord Deurningen. Haarhuis is dat gebleven tot aan z'n pensionering op 1 januari 1958. Zijn voorganger was meester Terra (die later nog in Tilligte heeft gestaan als schoolhoofd en toevallig een oom was van de tegenwoordige pastoor van Tilligte). Na hem kwam Sanders. Meester Sanders ging in 1964 echter

naar de nieuw opgerichte Willibrordschool, de school naast de St.Jozef-kerk te Noord Deurningen. De heer F. Melief nam zijn taak toen over aan de Bonifaciusschool. In 1971 kwam het huidige hoofd van de school, de heer J.H.M.Braakman als opvolger van Melief, die aan de Veldkampschool was benoemd.

Enkele bekende Denekampse onderwijzeressen, die ook aan deze school stonden, waren juffrouw M.Goorhuis en juffrouw Tr.Benneker. Juffrouw Goorhuis herdacht in het voorjaar van 1971 haar 40-jarig jubileum als onderwijzeres aan deze school. Volgens een krante-artikel naar aanleiding van dit feest was juffrouw Goorhuis niet alleen de juffrouw maar ook de maatschappelijk werkster, de vraagbaak en raadgeefster.

Voor al oudere mensen in dit gedeelte van Noord Deurningen zal het moeite kosten om er aan te wennen, dat er geen school meer is daar op de hoek van de Lattroppestraat en de Johanninksweg.

Maar aan sluiting viel blijkbaar niet te ontkomen. Jarenlang al schommelde het aantal leerlingen tussen de 40 en 50, maar in 1980 kwam het onder de veertig en nu in dit laatste schooljaar is het aantal leerlingen gedaald tot 18, waarvan er dan nog 9 in de zesde en laatste leerjaar zitten.

Het gebouw zal er misschien nog wel enige tijd blijven staan, wat er mee gaat gebeuren is op dit moment nog niet bekend. In elk geval wordt de gemeente Denekamp de nieuwe eigenaar.

We hopen in de toekomst nog eens wat meer te vertellen uit de geschiedenis van deze school.

H.J.Aasma.

Juni spreuk: Niet te nat en niet te koel
Niet te droog en niet te zwoel
Warm en nat en droog en koel
Geeft juni voor den oogst een
heele boel.

DE VERGTE

Hoewel de naam "Eurowerft" zo langzamerhand al een begrip is geworden in Denekamp, zal de oude benaming "de Vearft" toch nog wel menig Denekamper vers in het geheugen liggen.

In het door Heemkunde Denekamp in 1977 uitgegeven boek "700 jaar kerkelijk leven in Denekamp", wordt de betekenis van deze naam uiteengezet (blz.36).

"Het kerkgebouw lag op haar eigen terrein, waarvan de grenzen waren aangegeven door een doornen heg, muur of brede sloot, die het gewijde terrein duidelijk scheidde van de omringende profane wereld. Het hof rond de kerk had tevens een sociale functie: want slechts een gedeelte werd gebruikt als begraafplaats, het overige terrein diende voor diverse bezigheden, o.a. voor rechtspraak (de seend), het houden van markt op de naamdag van de heilige aan wie de kerk was gewijd. Een gedeelte werd verder gebruikt voor moestuin en appelhof. Vandaar de heden bestaande naam 'vêrft' of 'vêrgt', afgeleid van 'vergert' of 'vergier', hetgeen boomgaard betekent. De huidige Eurowerft wordt door Denekampers nog altijd 'Verft' genoemd. Een belangrijk stuk maakte vroeger deel uit van het oude kerkhof, dat oorspronkelijk als boomgaard of appelhof in gebruik was".

Dat het oorspronkelijke woord "Vergte" in het dialect uitgesproken wordt als "Vearft" is niet zo vreemd. Hetzelfde is op te merken bij het woord "gracht" dat in dialect uitgesproken wordt als "greft".

Een duidelijk bewijs van de oude naamgeving is ook te vinden bij de aangifte van land in 1812 (Gemeente-archief Ootmarsum). Hierin wordt de naam zelfs drie maal genoemd onder het dorp Denekamp: Albert Scheerbek: Op de Vergte, 2 schepel land; Arent Scheerbek: Op de Vergte, 7/16 mud land; Herm Peese: Op de Vergte, 3 schepel land.

Ook in een procesverbaal uit het jaar 1831, opgemaakt in Denekamp door Sas Haan, Peter Blom, Lambertus Takke en Derk Verver, kommiezen, gestationeerd te Denekamp, wordt als plaats van handeling "de Verfte" genoemd.

De ambtenaren signaleerden op 12 mei 1831 's morgens om half zeven op "de Verfte" een persoon "iets dragende". Bij de sommatie "sta" van een der ambtenaren, wierp de persoon zijn vracht weg en verwijderde zich richting Nordhornsestraat. Hierop werd hem toegeroepen: "Johannes, onthoudt de tijd, het lopen helpt uw niet". Het weggeworpene bleek "een blaas met buitenlands gedistilleerd" te zijn. Een nader onderzoek wees uit dat de blaas acht kannen gedistilleerd bevatte, met een sterkte van acht graden en dat een geschatte waarde had van twee gulden.

Hoe de huidige naamgeving "Eurowerft" eigenlijk tot stand is gekomen staat te lezen in een verslag van de vergadering van de gemeenteraad van Denekamp gehouden op 6 maart 1962. Eigenlijk was het een bijzondere openbare vergadering vanwege het 12½-jarig jubileum van de heer Zengerink als wethouder.

In deze vergadering kwam een voorstel van b en w ter tafel, betreffende de viering van "de dag van Europa" op 7 maart. Omdat toen geleidelijk aan overal deze dag als Dag van Europa werd gevierd, meende men er goed aan te doen om het toekomstige plein op de Werft, zoals het er staat te lezen, de naam "Europaplein" te geven en daar die dag de Europavlag te hissen. Het raadslid Meijerink vond de aanduiding "Europaplein" wel wat erg groots. Hij voelde er bovendien meer voor om de oude naam van de betrokken plaats in stand te houden en stelt daarom een compromis voor door het geprojecteerde plein de naam "Eurowerft" te geven. Zijn voorstel is daarna aangenomen. Hoe men bij de naam Werft kwam is mij echter onbegrijpelijk.

Nu de herinrichting van de dorpskern bijna een feit is, zou m.i. toch wel overwogen kunnen worden om een klein gedeelte van de Eurowerft, hetzij het parkeerterrein of een plantsoen, symbolisch weer te (her)dopen in de oude naamgeving. Immers, met alle respect voor de naamgeving Eurowerft, welke onderhand al een begrip in Denekamp geworden is, is het toch wel jammer dat de betekenis van de oude naam hieruit volkomen verdwenen is, er daarbij dan ook nog van uitgaande dat het oorspronkelijk boomgaard betekende..... Een heel klein gedeelte hiervan is altijd nog aanwezig, jazeker, 'n Köttelpeernboom!!!

SCHOOLMEESTER BORGMAN IN TILLIGTE

Op 21 juli 1863 is met ingang van 30 augustus 1863 op eigen verzoek eervol ontslag verleend aan Hermannus Frederikus Ikink als hoofdonderwijzer van de openbare school te Tilligte. Deze Ikink was hier op 25 september 1856 benoemd als opvolger van meester S. Scholten, die als gevolg van geestesziekte in dat jaar was overleden (zie 't Onderschoer nr.1/1981,pag.45).

Burgemeester en wethouders van de gemeente Denekamp hadden een advertentie geplaatst om voor deze vakature sollicitanten op te roepen.

Zegge en schrijven een kandidaat had zich aangemeld. Het was Hermannus Kornelis Borgman die zich op 10 augustus 1863 in zijn brief presenteerde "....om te dingen naar de betrekking van onderwijzer der Openbare School te Tilligte". Uit de overgelegde stukken blijkt dat Borgman was geboren op 29 juni 1842 in de gemeente Weerselo, waar hij ook nog steeds woonachtig was. Hij was rooms-katholiek en als hulponderwijzer nog zonder werk. Uit een verklaring van burgemeester en wethouders van die gemeente blijkt voorts dat hij van een goed zedelijk gedrag is. Als hulponderwijzer was Borgman wel eens ergens op een school ingevallen o.a. aan de school in Hasselo, alwaar zijn vader stond.

Hermannus Kornelis Borgman was een zoon van Hermannus Borgman, die hoofdonderwijzer was aan de openbare school te Hasselo. Voordien was deze Hermannus Borgman van 1823 tot 1834 als schoolmeester verbonden aan de markeschool van Klein Driene, waar hij ook woonde.

Hermannus Borgman, geboren op 13 maart 1805, te Herfte (Zwollekerspel), was daar namelijk getrouwd op het erf Zwafert met dochter Geertruida Zwafert of Zwaferink. Nadere bestudering van de genealogie van Hermannus Borgman leert dat hij ook genaamd werd "Willems". Dit heeft wellicht te maken met het feit dat zijn moeder zo heette. Zijn vader Cornelis (gebo.ren te Herfte in + 1765) was namelijk gehuwd met Antonia Willems of

by Kingele den 10 Augustus 1863.

W^l Edle. Achtbare Heeren!

(¹)
Ingevolge eener oproeping
van Burgemeester en Welheeren
der Gemeente Lencamp, om te zingen
naar de betrekking van onderwijzer der
Openbare school te Tillinge. Kom ik
de vrijheid mij als Sollicitant aan te
geven. De vereischte stukken zijn hierin
bij gevoegd.

Metheerzachtung;

W^l Edle Achtbare Heeren!

Uren di. dienaar
H. K. Bergman.

Van 't Hof. Deze Cornelis was een zoon van Willem Borgman en Zwaantje Bomhof, waarmee dan vermoedelijk ook de tweede naam van Antonia Willems verklaard kan zijn.

Schoolmeester Hermannus Borgman heeft later nog de fraaie lindebomen bij de Hasseler school geplaatst. Op 24 juni 1964 zijn deze bomen opgeruimd, omdat ze een gevaar vormden voor de schoolkinderen.

Borgman jr. was ook wel eens ingevallen op de school van de Hengelose meester J.C.G. van Benthem, die hem kwalificeerde als iemand die bedaard en toch voortvarend is en zeer geschikt is in het omgaan met kinderen, terwijl hij grondig onderwijs geeft.

Later blijkt dat zich buiten de gestelde sollicitatietermijn nog een kandidaat meldde in de persoon van J.F. Hartman. Deze sollicitatie werd echter niet meer in behandeling genomen. Wel maak ik er melding van omdat we deze Hartman een jaar later nog eens aan een school in de gemeente Denekamp zien solliciteren en wel aan de openbare school te Agelo en daar dan ook aangenomen wordt.

Hermannus Kornelis Borgman bezat de akte van bekwaamheid als hulponderwijzer. Op 7 september 1863 wordt de schoolopziener in het 5e district van Overijssel te Almelo verzocht om nog diezelfde maand het examen te komen afnemen, bij voorkeur in de school te Tilligte. Op 9 september deelt schoolopziener B.G. ten Pol de burgemeester van Denekamp mee dat, hoewel formeel nog tot de 18e september gewacht moet worden omdat dan pas de sollicitatietermijn is verlopen, hij deze Borgman wel wil examineren in de Tilligter school, waarbij hij er op voorhand al van overtuigd is, dat deze persoon geschikt is voor deze functie, omdat "....Borgman nog onlangs gedurende eenige dagen te Zwolle geëxamineerd is en het mij dus bekend is dat hij zooveel van de vakken voor het gewoon lager onderwijs weet,....." Het examen zal dan ook in zeer korte tijd afgenomen kunnen worden, waartoe de schoolopziener zich voorstelt hem in Almelo te examineren. Verder deelt hij over Borgman mee dat deze "...gewoon is met boerenkinderen om te gaan, zoodat hij in vele opzigten beter is dan een onderwijzer uit eene andere streek".

Gelijk de
bloem, die
bloeit al
spoedig wier-
derdort zoo,

was sterft ook den mensch
zijn leven is slechts kort.
Gelijk de bloem, die bloeit, al spoedig
weer verdort, zoo was sterft ook den
mensch zijn leven is slechts kort.

Hoewel deze procedure niet precies volgens de wettelijke regels is, stelde de schoolopziener toch voor aldus te handelen omdat hij het ontbreken van meer kandidaten de leden van de gemeenteraad er niets aan hebben bij zo'n examen aanwezig te zijn, omdat dit gebeuren slechts enige tijd in beslag neemt om reden zoals hiervoor is aangegeven.

Op 27 september 1863 deelt schoolopziener Ten Pol de burgemeester mee dat hij Borgman heeft geëxamineerd. Hij heeft hem daartoe enige uren ondervraagd en is daarbij tot de conclusie gekomen dat Borgman toch niet in alle vakken even ervaren was. "Het lezen, zoo wel proza als poëzij ging niet vlug, ook de aardrijkskunde schijnt hij weinig beoefend te hebben". Een handschrift van sollicitant Borgman voegde de schoolopziener bij met de opmerking dat deze "anders wel beter geschreven had, maar dat het allemaal wat haastig moest gebeuren, omdat het al donker begon te worden en dit het laatste onderdeel van het examen was." Hoewel deze Borgman niet helemaal aan de verwachtingen van de Schoolopziener voldeed is deze toch van mening dat hij met vrucht in Tilligte werkzaam zal kunnen zijn. Borgman lijkt theoretisch wat minder onderlegd. Ten Pol adviseert de burgemeester de raad voor te stellen deze Borgman te benoemen als onderwijzer aan de Tilligter school.

Op 10 oktober 1863 informeert Borgman eens hoe het staat met zijn sollicitatie. Hij heeft na het examen bij de schoolopziener niets meer vernomen.

Bij besluit van de gemeenteraad van 12 oktober 1863 wordt Hermannus Kornelis Borgman tenslotte met ingang van 15 oktober 1863 benoemd als schoolonderwijzer in Tilligte op een jaarwedde van f.300,-- plus een vergoeding van f.40,-- per jaar voor het gemis van een dienstwoning.

Over dit laatste is enkele jaren later nogal wat te doen geweest.

Op 29 mei 1869 is Borgman gehuwd met Johanna Wassink, geboren in Tilligte op 30 januari 1844. Uit dit huwelijk werd op 23 maart 1870 te Ootmarsum dochter Maria Antonia geboren.

Borgman was namelijk in Ootmarsum gaan wonen.

Op 21 maart 1871 schrijft hij het gemeentebestuur dat hij als gehuwd persoon wel verplicht is in Ootmarsum te gaan wonen "...ongeveer één uur van zijne school, uit-
hoofde er voor hem in Tilligte geene woning te vinden is, die maar in een enkel opzigt aan de vereischten van een onderwijzerswoning kan voldoen". Het dagelijks af-
leggen van de afstand van en naar school onder verschil-
lende weersomstandigheden is schadelijk voor zijn ge-
zondheid en vooral ook voor het onderwijs. Met name de
laatste tijd heeft hij dat ondervonden omdat hij ziek
was en juist in de wintermaanden de jeugd het best naar
school gaat. Verder schrijft hij dat hij "vóór noch na
schooltijd, tijd of gelegenheid heeft met de ouders der
kinderen te spreken, waardoor het zoo noodzakelijk ver-
band tusschen huis en school geheel verloren gaat.
Voorts blijkt uit de brief dat Borgman woont in de So-
cieteit "....waaraan alle denkbare ongemakken verbonden
zijn als: het houden van koffijhuis, begrafenisbijeen-
komsten, zang en rederijersgezelschappen en wat meer
van dien aard, tot laat in den nacht soms, gepaard met
al de luidruchtigheid en geraas aan zulke bijeenkomsten
verbonden". Zijn jaarwedde van f.370,--laat het niet
toe een meer geschikte woning te huren. Daarom ver-
zoekt hij het gemeentebestuur hem in het genot te stel-
len van een onderwijzerswoning in Tilligte, waarvoor
bij de school ruimschoots grond beschikbaar is.

Het gemeentebestuur reageert hierop nog niet zo snel.
Later blijkt dat Borgman zijn ongenoegen hierover uit
bij het provinciaal bestuur van Overijssel, dat bij
brief van 8 juni 1863 de gemeente Denekamp vraagt om
enige opheldering. Burgemeester en wethouders van De-
nekamp delen Gedeputeerde Staten van Overijssel op
5 juli 1871 echter mee dat zij geen aanleiding zien om
aan het verzoek van Borgman tegemoet te komen, omdat
deze voor het gemis van een dienstwoning een toelage
van f.40,-- per jaar heeft en daarmee gelijkwaardig
behandeld wordt als de andere onderwijzers in de gemeen-
te Denekamp.

Borgman beweert echter voor deze f.40,-- per jaar in
Tilligte geen woning te kunnen huren, zelfs niet voor
meer dan f.40,-- en dat hij daarom gewoon genooddaakt
is in Ootmarsum te gaan wonen.

Gedeputeerde Staten van Overijssel staan evenwel achter

het verzoek van Borgman nadat men ook inlichtingen had ingewonnen bij de Inspecteur van het Lager Onderwijs. Deze inspecteur had laten weten dat er in Tilligte inderdaad geen woning was te vinden, die geschikt was en dat overigens voor een huurprijs van f.40,-- per jaar ook geen woning was te bouwen. Gedeputeerde Staten wijzen het gemeentebestuur er verder op dat de gemeenteraad volgens de wet aan een onderwijzer een vrije woning moet bieden. Zo mogelijk zelfs met tuin. In geval dit niet kan worden geboden moet een billijke vergoeding voor huishuur worden gegeven, welke zodanig moet zijn dat daarvoor ook daadwerkelijk een woning kan worden gehuurd.

Gedeputeerde Staten dragen Denekamps vroede vaders dan ook op om hieraan voor 1 september 1871 tegemoet te komen door of een woning te bouwen of de vergoeding voor het gemis van een vrije woning aan te passen.

Op 26 augustus 1871 besluit de raad echter hieraan niet tegemoet te komen. De vergoeding van f.40,-- per jaar wordt voldoende geacht om in de gemeente Denekamp een huis te kunnen huren. De raad stelt in zijn reactie verder dat de kwestie met Borgman veel dieper ligt. Deze onderwijzer is op diens eigen verzoek in Ootmarsum gaan wonen omdat daar ".....meerdere gelegenheid voor samenleving en verkeer" was. Dit houdt naar 's raads oordeel dan tevens in een duurdere leefregel. Uit de nogal morrende houding van Borgman en diens discutabele kwartaalopgaven van schoolgaande kinderen maakt de raad voorts op dat deze onderwijzer er slechts op uit is meer geld te willen hebben dan een andere buurtschapsonderwijzer, met het doel diens zelf eenmaal gekozen leefregel te kunnen handhaven.

Gedeputeerde Staten zijn echter niet bepaald ingenomen met deze reactie van Denekamps gemeenteraad. Met name daar waar deze stelt dat er voor f.40,-- per jaar wel een geschikte woning moet zijn te huren in de gemeente Denekamp is voor Gedeputeerde Staten nogal aanvechtbaar omdat het erom gaat of er in Tilligte voor dat geld een woning is te huren. De raad moet vóór 15 oktober 1863 van zijn nader besluit kennisgeven aan Gedeputeerde Staten.

Op 14 oktober besluit de raad zelf van de landbouwer

J.Kortink te Tilligte een woning te gaan huren voor een prijs van f.30,-- per jaar om deze ter beschikking te stellen voor Borgman. Dit huis ligt vlakbij de school en heeft bovendien nog ongeveer een schepel cultuurgrond. Dit huis wordt overigens al sedert 1 mei 1871 gedeeltelijk gebruikt door Borgman. Als bijzonderheid is hierbij te vermelden dat een eerdere bewoner van dit erf in 1808 al eens als schoolmeester in Tilligte was aangesteld (zie 't Onderschoer 1/1981 pag.37 e.v.).

Wederom tonen Gedeputeerde Staten zich niet ingenomen met de beslissing van de raad. Dit was voornamelijk een gevolg van de reactie van inspecteur Kreenen van het Lager Onderwijs in Overijssel, die daartoe al op 19 oktober 1873 zou zijn uitgenodigd, pas op 2 december daaropvolgend in een uitvoerig rapport Gedeputeerde Staten van Overijssel van zijn ingesteld onderzoek verslag heeft gegeven.

Dat Kreenen niet eerder heeft kunnen reageren was te wijten aan ziekte van Borgman, waarvan hij een antwoord moest hebben. Toen de inspecteur kennis kon nemen van diens reactie achtte hij het wenselijk zelf ter plaatse een onderzoek in te stellen naar de aard van de woning. Op 30 november 1871 heeft hij dat gedaan waarbij hij tot de overtuiging was gekomen dat deze woning inderdaad "volkomen ongeschikt en onbewoonbaar is." Het rapport van inspecteur verhaalt hierover verder: "Schoon de onderwijzer, gedwongen door zijn ziekelijke toestand, die 't hem onmogelijk maakt op een afstand van de school te wonen (hij komt mij voor in 't laatste tijdperk der tering te zijn) zich nu reeds op de ellendigste wijze daarin behelpt".

Het huis heeft geen gang en geen portaal. Men komt dan ook zo met de buitendeur in een ruime keuken, die er onooglijk uitziet en waarin zich een holle schoorsteen bevindt. De vloer is van keien. Naast de keuken is half onder het lage schuine dak een soort kamer, waarin Borgman zelf een houten vloer had gelegd, terwijl hij de muren tegen tocht en wind met papier overplakt heeft. Dit gedeelte van de woning is volgens Kreenen nog in enige mate geschikt om door mensen te worden bewoond. Dit vertrek wordt door middel van een tussenmuur, gemaakt van takken en leem, gescheiden van een aan alle

kanten dochterige deel. Dit gedeelte van het huis had een onderwijzer niet nodig. Verder waren in dit huis nog verschillende hokken, waarvan het nut voor een onderwijzer niet was na te gaan, en welke hooguit konden dienen als bergplaats. Het geheel bestempelde de inspecteur als zeer vochtig en vervallen. De zolders laten de wind even vrij door als de leemen wanden. De houten pomp is vergaan en bedorven. Hoe het tot tuin bestemde land is kon Kreenen niet waarnemen omdat "daar een voet sneeuw lag". Naar hij echter van Borgman had vernomen zou het een stuk heidegrond zijn, dat sinds enige jaren geleden als weide werd gebruikt, maar dat nooit goed ontgonnen is.

Om het gebouw voor redelijke bewoning geschikt te maken moet er nogal het een en ander aan verbeterd worden. Zo moet er in plaats van een leemenwand een behoorlijke muur komen tussen voor en achterhuis. Verder moeten er zijmuren komen met daardoor de nodige veranderingen aan het dak en de zolder. Ook dient er een behoorlijke vloer te komen en moeten de vensters gerepareerd worden. Tevens is een nieuwe pomp nodig.

De hieraan verbonden kosten belopen zeker enige honderden guldens, hetgeen naar het oordeel van de inspecteur meer is dan het hele gebouw waard is.

Hij ziet dan ook niet in dat de gemeenteraad van Dene-kamp daarvoor wel de gelden zal willen uittrekken. Het zou dus kennelijk de bedoeling zijn dat Borgman er zó intrekt, waardoor het naar het oordeel van de inspecteur veel weg heeft van een strafoefening, op Borgman toegepast "voor zijne stoutheid om verhooging van vergoeding te vragen". Zijn advies aan Gedeputeerde Staten is dan ook dat of de woning behoorlijk bewoonbaar maken of de vergoeding voor gemis van vrije woning te verhogen.

De raad is in zijn vergadering van 15 december 1871 van oordeel dat de toestand van de woning niet zo onooglijk en ondoelmatig is zoals de inspecteur laat voorkomen.

Dat het rapport zo ongunstig is, is zeker toe te schrijven aan de vele sneeuw die er lag en omdat de woning door Borgman onzindelijk zou worden bewoond. De raad komt de gezondheid van Borgman echter wel zorgelijk voor. Zelfs dermate ernstig dat hij beslist wel in de

nabijheid van de school moet wonen, wil hij tenminste zo nu en dan nog onderwijs kunnen geven. Vandaar ook dat de raad besloten had dit huis te huren. Daarom distantiëren de vroede vaderen zich van de zijdelingse beschuldiging van de inspecteur, waar deze stelt dat het kennelijk de bedoeling is dat Borgman zo maar in dat huis zou trekken, waardoor het geheel veel weg zou hebben van een soort strafoefening.

De raad wijst erop dat Borgman enige weken geleden al een gedeelte van het huis van Kortink heeft betrokken, kennelijk met de bedoeling daar te gaan wonen en tevens om nog meer vergoeding te krijgen als de huur van het huis zou bedragen. De raad acht dit onbillijk temeer daar Borgman nog onlangs een niet verplichte verhoging van zijn salaris had gekregen van f.95,-- per jaar. Men kan ook te ver gaan en daarvan heeft deze aangelegenheid volgens de raad veel weg.

Hiervan stelt de gemeente Gedeputeerde Staten in kennis, waarna er op 21 december 1871 vanuit Zwolle wordt geïnformeerd of de woning al door Borgman wordt bewoond en welke verbeteringen aangebracht zullen worden.

Op 2 februari 1872 behandelt de raad dit schrijven. Gebleken is dat Borgman de woning nog niet geheel bewoond. Vreemd daarentegen doet het aan dat hij zich volgens het bevolkingsregister al op 17 november 1871 aldaar had laten inschrijven!

Het is de bedoeling dat de officiële huur op 1 juli 1872 ingaat. Alsdan komt zijn toelage voor gemis van een vrije woning te vervallen. De woning, die gedeeltelijk ook nog door anderen in gebruik is, wordt per 1 mei 1872 echter al ontruimd. In die tussenliggende tijd kan deze in een behoorlijke toestand gebracht worden. De verbeteringen zullen wel niet doorgegaan zijn. Want als gevolg van de steeds slechter wordende gezondheid kwam Borgman op 2 juni 1872 in deze woning te overlijden. Zijn vrouw is op 13 mei 1873 vertrokken naar Zutphen, terwijl we zien dat dochter Maria Antonia "vertrokken" is naar Ootmarsum.

Geraadpleegd: gemeentearchief
Denekamp

H.Boink

ODE AAN DE TWENTSCHE COURANT

Van iemand uit onze gemeente Denekamp, die graag onbekend wil blijven en waarvoor we alle respect hebben, ontvingen we dit artikel, dat is overgenomen uit de Twentsche Almanak van 1919.

Dinsdags, Donderdags en Zaterdagsmorgens
Dan klinkt deur heel tukkerland
En wied nog over de grénze
"Aha!" de Twentsche Courant.

Dan les al wat been hef in Twente
En nog mer zo'n betken verstand
Dan les ter bie boeren en börgers
Joa alles de Twentsche Courant

Ik kwam bij Jan Willem in 't huusken
Wat har hee doa in ziene hand?
Het was ter zoo stil as 'n muusken
Hee las in de Twentsche Courant.

Ik zag ter een knecht bie de plaggen
Wat lag doar an de kant
Ie zolt nig leuwen a'j nich zaggen
't Was leu, de Twentsche Courant.

Ik zag ter ne bakker doar boeten
Wat har he zoo al in de mand
Wat beschuten en oorlogstoeten
En ok nog.....de Twentsche Courant.

Ik zag ter 'n jufferken fietsen
Het leek mie van deftigen stand
En dot 't in de Zönne gung rösten
Vreug 't om Kwast en de Twentsche Courant.

Ik zag ter ne koojonge heun
Hee gung met de beeste nao 't land
Hee har ziene brugge omwikkeld
Al met ne Twentsche Courant.

Ik zag ter nen snieder oop tafel
Wat lag ter doarbij em oop 'n rand?
Warachtig het keek onder 't naien
Zoo schuun in de Twentsche Courant.

'k Zag meslers en timmerleu schoften
Ze laggen doar mer in 't zand
(De bokse, dee was toch al smerig)
Ze lazzen de Twentsche Courant.

Ik zag ter nen snelwéver wéven
't Gung um na glad van de hand
Wat lag ter dao tusken te tówe
Natuurlijk, de Twentsche Courant.

Ik zag ter mien bésmooder vake
De fokke op 'n neuze parmant
An bésvader daar in 't heuksken
Veurlezen de Twentsche Courant.

Jao 'k zag of i-j 't leuwt of in 't geelsnich
Zoo hoog of zoo leege van stand
Of allemaol keken ze geerne
Ees efkes in de Twentsche Courant.

Zoo geet van aolden op jongen
Zoo blif 't erfstukke-want
As Jens met lézen der oetscheid
Les Jenske de Twentsche Courant.

De Kruiper .

Soo't niet en sluit, Het lekkerter uit .

De banden van aandachtig leeven
En't heilich Woord van God ge geeven
Die moeten 't eedel Zielen Nat
in't menschlick herte dicht besluiten ,
Of anders droop'er't Wijntie buiten ,
En liet de Mens een leedig Vat

BIJ DE HAND

Stichting Heemkunde Denekamp

't HEEMHOES

De Stichting heeft huisvesting in 't Heemhoes, Kerkplein 4 te Denekamp. Naast bibliotheek- en archiefruimte zijn hier ook werk- en vergaderruimten.

't Heemhoes is geopend: ma/vrij 8.30 - 12.30 uur en van 13.30-17.00 uur.

Beheerder: J.A.den Ouden, tel. (05413)2800.

Bibliotheek: geopend donderdag 18.30 - 21.30 uur.

bibliothecaresse: mevr. Th. Asma-ten Broeke; tel. (05413)2434.

BESTUUR

J.H.Borgman, voorzitter; H.Boink, secretaris; W.A.J.Nijhuis, penningmeester; C.C.M.Hamers; S.M.Heerink-Reerink; G.J.Tij-scholte; J.Veldhuis; S.Wynia en A.Zekhuis-Stroot.

DONATEURS

Bij het secretariaat kan men zich aanmelden als donateur. De kosten bedragen voor het jaar 1984 minimaal f.15.--.

SECRETARIAAT

Het secretariaat is gevestigd op het adres Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp; tel. (05413)2261.

BANK/GIRO

ABN-bank te Denekamp; rekening nummer: 59.57.16.547. Postgiro-nummer: 5565614.

adressen werkgroepen

Werkgroep Geschiedenis: H.J. Asma, Willem Wegewartstraat 1, 7591 TZ Denekamp; tel. (05413)2434.

Werkgroep Beheer: J.A.den Ouden, Clematisstraat 26, 7591 XH Denekamp, tel. (05413)2800.

Werkgroep Bibliotheek: mevr. Th. Asma-ten Broeke, Willem Wegewartstraat 1, 7591 TZ Denekamp, tel. (05413)2434.

Werkgroep Genealogie: G.Tij-scholte, Damweg 16, Tilligte; tel. (05412)1447.

Werkgroep uitgifte Manuscripten: S.Wynia, Oranjestraat 20, Denekamp, tel. (05413)1986.

Werkgroep Flora en Fauna: W.A.J.Nijhuis, Kasteellaan 4, Denekamp, tel. (05413)1453.

Werkgroep Exposities: H.Boink, Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp tel. (05413)2261.

Werkgroep Dialect en Folklore: mevr. A.Zekhuis-Stroot, Spittendijk 51, Denekamp; tel. (05413)2051.

Stichting Heemkunde Denekamp

Op 20 juni 1975 werd in Denekamp door een aantal geïnteresseerden in de plaatselijke geschiedenis en de natuur een werkgroep heemkunde opgericht. In een aantal jaren groeide de werkgroep uit tot de in juli 1982 opgerichte Stichting Heemkunde Denekamp, welke tot haar werkterrein rekent het gehele gebied van de gemeente Denekamp.

De Stichting stelt zich als doel het bestuderen van de geschiedenis en de natuur van de dorpen en de buurtschappen en zorg voor het behoud van monumenten en de natuur, een en ander voor zover betrekking hebbend op het grondgebied der gemeente Denekamp.

Heemkunde wil zeggen, de kennis van het eigen heem, de eigen omgeving, de streek waarin men woont. Dit in de ruimste zin van het woord. Voorts kennis van de zeden en gebruiken en van de opvattingen en overleveringen van de bevolking in verband met de aard van het land.

Door studie en onderzoek wordt getracht het verleden te analyseren en daarover zonodig te publiceren. Waarmee beoogd wordt waardering te wekken voor wat hier door de natuur en vroegere cultuur tot stand is gekomen. Tevens komt hiermee een stuk verleden tot leven, waarmee het heden mede gestalte kan worden gegeven. Het aangeven van de toekomstige ontwikkeling wordt immers mede bepaald door de wetenschap, dat kennis van het verleden niet kan worden gemist, want in het verleden en het heden ligt de toekomst besloten.

Ter ondersteuning van dit streven is de medewerking van velen nodig. Daarom ook heeft de Stichting een aantal werkgroepen, welke zich op verschillende terreinen bezighouden. Voorts is er het driemaandelijks contactorgaan 't Onderschoer, dat gratis wordt toegezonden aan de donateurs.

Daarnaast worden twee keer per jaar bijeenkomsten gehouden voor de donateurs. U hebt dan ook de gelegenheid mee te denken en mee te praten over belangrijke zaken die de Stichting aangaan. Er worden ook excursies georganiseerd.

Tenslotte beschikt de Stichting over een fijne huisvesting, waarin de bibliotheek is ondergebracht en waarin ook de bijeenkomsten en vergaderingen plaatsvinden. Boeken kunnen door de donateurs kosteloos worden geleend. Een catalogus is beschikbaar en kan worden toegezonden.

Ook bestaat de mogelijkheid tot actieve deelname aan de werkgroepen. De adressen staan hiernaast. Op verzoek wordt graag nadere informatie verstrekt.

